ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΓΣΕΕ

Τεύχος 194, Μάϊος 2012

ΣΗΜΕΙΩΜΑ ΣΥΝΤΑΞΗΣ

Η οικονομική κρίση που βιώνει σήμερα η Ελλάδα, με την βαθιά και παρατεταμένη ύφεση, την εκτόξευση της ανεργίας, την αποεπένδυση, την απαξίωση του παραγωγικού και ανθρώπινου δυναμικού και την αποσάθρωση του κοινωνικού ιστού, και ταυτόχρονα, η δημοσιονομική κρίση με την ύπαρξη υψηλών δημοσιονομικών ελλειμμάτων και δημόσιου χρέους σε επίπεδο που δεν μπορεί να θεωρηθεί βιώσιμο και διαχειρίσιμο, έχουν ως αποτέλεσμα να ενταθεί ο δημόσιος διάλογος σχετικά με τις πολιτικές που οδήγησαν την ελληνική οικονομία στα σημερινά αδιέξοδα, αλλά και τις πολιτικές που μπορούν να οδηγήσουν στην οικονομική ανάταξη.

Η κατάθεση προτάσεων στον διάλογο αυτό, προς την κατεύθυνση της επανεκκίνησης της οικονομίας και της ανασυγκρότησής της, με την διαμόρφωση ενός νέου αναπτυξιακού και παραγωγικού μοντέλου που δεν θα σπαταλά τους παραγωγικούς του συντελεστές, αλλά αντίθετα θα αξιοποιεί πλήρως τις δυνατότητές του και θα ενισχύει το κοινωνικό κράτος, γίνεται ολοένα και πιο επιτακτική, όταν μάλιστα οι πολιτικές που υιοθετούνται για την υπέρβαση της κρίσης εντάσσονται αποκλειστικά στην κατεύθυνση της αυστηρής δημοσιονομικής προσαρμογής, χωρίς τα απαραίτητα αναπτυξιακά και κοινωνικά ισοδύναμα, οδηγώντας με μαθηματική ακρίβεια στην εμβάθυνση της οικονομικής και δημοσιονομικής κρίσης. Η ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ σε αυτό το τεύχος παρουσιάζει άρθρο για τα φορολογικά συστήματα στην Ευρωπαϊκή Ένωση, καθώς επίσης και δύο κείμενα της ΓΣΕΕ που αφορούν τις νομικές διευκρινήσεις για την μετενέργεια των συλλογικών συμβάσεων εργασίας. Τέλος ,παρουσιάζονται οι δραστηριότητες του ΙΝΕ/ΓΣΕΕ το τελευταίο διάστημα.

ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ • ΜΗΝΙΑΙΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΤΟΥ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟΥ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΤΗΣ ΓΣΕΕ

ΕΚΔΟΤΗΣ: Γιάννης Παναγόπουλος
ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ: Σάββας Ρομπόλης, Γιάννης Κουζής, Πέτρος Λινάρδος - Ρυλμόν, Βασίλης Παπαδόγαμβρος
ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΕΚΔΟΣΗΣ: Σάββας Ρομπόλης
ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΕΚΔΟΣΗΣ: Γ. Κολλιάς, Δ. Κατσορίδας
ΓΡΑΦΕΙΑ: Ιουλιανού 24 Αθήνα, Τηλ: 210 8202247, Fax: 210 8202202
ΙΣΤΟΣΕΛΙΔΑ: www.inegsee.gr • **ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ:** vpetrak@inegsee.gr
ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΣΕΛΙΔΟΠΟΙΗΣΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ: ΚΑΜΠΥΛΗ, Αντιγόνης 60, Τηλ: 210 5156820, Fax: 210 5156811

Γ.Σ.Ε.Ε.

ΝΟΜΙΚΕΣ ΔΙΕΥΚΡΙΝΙΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗ ΜΕΤΕΝΕΡΓΕΙΑ ΤΩΝ ΣΣΕ

Με επείγουσα ενημερωτική Εγκύκλιο προς τις Οργανώσεις μέλη της, τα σωματεία, τους εργαζόμενους, αλλά και τις Επιθεωρήσεις Εργασίας όλης της χώρας, η Γ.Σ.Ε.Ε. καταγγέλλει τις μεθοδεύσεις που έχουν στόχο την άμεση και γενικευμένη κατάργηση των κανονιστικών όρων των ΣΣΕ με περιοριστική ερμηνεία των νέων διατάξεων για τη μετενέργεια.

Για να αποκρουσθούν οι μεθοδεύσεις και οι αυθαίρετες ερμηνείες καταστρατήγησης και αυτής της ελάχιστης προστασίας των εργαζομένων από το εργατικό δίκαιο εκδόθηκε η υπ. αριθμ 6 εγκύκλιος της Γ.Σ.Ε.Ε.

Με την Εγκύκλιό της η Γ.Σ.Ε.Ε. επισημαίνει ότι:

1. Η εφαρμογή της περιορισμένης μισθολογικής μετενέργειας δεν είναι άμεση για όλες συλλήβδην τις ΣΣΕ, γι'αυτό και πρέπει να ελέγχεται κατά περίπτωση εάν οι αντίστοιχες ΣΣΕ είναι ακόμα σε ισχύ. Οι υπηρεσίες του Σ.ΕΠ.Ε. καλούνται να επικοινωνούν με τις αντίστοιχες Οργανώσεις μας για τη χορήγηση των σχετικών πληροφοριών.

2. Η εφαρμογή της περιορισμένης μισθολογικής μετενέργειας αφορά μόνο στις περιπτώσεις που οι ΣΣΕ έχουν νομότυπα λήξει, έχει παρέλθει το τρίμηνο (πλέον) της κανονιστικής τους ισχύος και δεν έχουν αντικατασταθεί από νεότερη αντίστοιχη ΣΣΕ.

3. Η περιορισμένη μετενέργεια του άρθρου 2 παρ.4 της ΠΥΣ ν.6/2012 **αφορά μόνο** στους μισθολογικούς όρους των ΣΣΕ (βασικός μισθός της αντίστοιχης ΣΣΕ και τα τέσσερα επιδόματα) ενώ οι λοιποί «θεσμικοί» όροι των ΣΣΕ εξακολουθούν να ισχύουν και με τις νέες διατάξεις ως όροι των ατομικών συμβάσεων για όσο διάστημα δεν τροποποιηθούν με νεότερη ΣΣΕ ή την υπογραφή νέας ατομικής σύμβασης εργασίας.

4. Στην περιορισμένη μισθολογική μετενέργεια περιλαμβάνεται όχι μόνο το επίδομα τέκνων αλλά και **το επίδομα γάμου**, που αποτελεί γενικό κατώτατο όρο εργασίας ρητά προβλεπόμενο από την Εθνική Γενική ΣΣΕ, ως κατώτατο όριο προστασίας όλων των εργαζομένων στην ελληνική επικράτεια, συνταγματικά προστατευμένο (άρθρα 21 και 22 Συντάγματος).

5. Παρατηρούνται φαινόμενα κακόπιστων και παρελκυστικών εργοδοτικών πρακτικών σε εκκρεμείς συλλογικές διαπραγματεύσεις, κατά τις οποίες οι εργοδότες ισχυρίζονται προσχηματικά ότι η ΠΥΣ ν.6 έχει καταργήσει την ισχύ των θεσμικών

διατάξεων των ΣΣΕ και τη δυνατότητα σχετικής διαπραγμάτευσης.

Η Γ.Σ.Ε.Ε. έχει προσφύγει, όπως είναι γνωστό, κατά της ΠΥΣ ν.6/2012 στο Συμβούλιο της Επικρατείας και, σε διεθνές επίπεδο, στη Διεθνή Οργάνωση Εργασίας και θα συνεχίσει τον συνδικαλιστικό, πολιτικό και νομικό αγώνα σε όλα τα μέτωπα.

Συνημμένα αποστέλλεται η Εγκύκλιος αρ.6 της Γ.Σ.Ε.Ε.

Γ.Σ.Ε.Ε.

ΕΓΚΥΚΛΙΟΣ υπ' αριθμ. 6 **Αθήνα, 14/5/2012**

Εβ/ζχ/140512

ΠΡΟΣ

Τις Ομοσπονδίες

και τα Εργατικά Κέντρα

Δύναμης Γ.Σ.Ε.Ε.

Κοινοποίηση:

1. Ειδικό Γραμματέα Σ.ΕΠ.Ε.

2. Κοινωνικές Επιθεωρήσεις Εργασίας όλης της χώρας

Θέμα: Επείγουσα ενημέρωση για ζητήματα που αφορούν την από 14-5-2012 εφαρμογή της «μετενέργειας» της αντεργατικής ΠΥΣ ν.6/2012.

Συνάδελφοι,

Τα αντισυνταγματικά, άδικα και απρόσφορα μέτρα που έχουν ληφθεί από το ν. 3845/2010 και μετά, με αποκορύφωμα την Πράξη Υπουργικού Συμβουλίου ν.6/2012, εφαρμόζονται σε ένα διαπιστωμένο περιβάλλον ερμηνευτικής σύγχυσης. Η σύγχυση αυτή επιτείνεται διαρκώς από ερμηνευτικές προσεγγίσεις (επίσημες ή μη), που έρχονται στο φως της δημοσιότητας με προφανή στόχο, μέσω της ολοένα και πιο στενής ερμηνείας των διατάξεων, την ενίσχυση του ανέλεγκτου χαρακτήρα του διευθυντικού "δικαιώματος" των εργοδοτών και την εξάλειψη των υποχρεώσεών τους προς τους εργαζομένους.

Μέσα στο διαπιστωμένο αυτό περιβάλλον ερμηνευτικής σύγχυσης, σε αρκετές περιπτώσεις σκόπιμης, η 14η Μαΐου 2012 (3 μήνες μετά τη θέση σε ισχύ της ΠΥΣ ν.6 την 14η-2-2012) προβάλλεται ως ορόσημο γενικευμένης και καθολικής έναρξης ισχύος της μισθολογικής μετενέργειας της ΠΥΣ. Στο πλαίσιο αυτό προωθείται η ερμηνεία ότι, σε περίπτωση που δεν έχει υπογραφεί νέα αντίστοιχη ΣΣΕ, όλοι οι λοιποί όροι της ΣΣΕ που έχει λήξει (εκτός του βασικού μισθού και των 4 προβλεπόμενων επιδομάτων) παύουν αυτόματα να ισχύουν ως όροι των ατομικών συμβάσεων εργασίας των εργαζομένων.

Προκειμένου να ενημερωθούν άμεσα τα σωματεία μέλη σας και οι εργαζόμενοι θέτουμε υπόψη σας την άποψη της Νομικής μας Υπηρεσίας για τα ακόλουθα κρίσιμα σημεία:

1. Ως προς το θέμα της άμεσης γενικής εφαρμογής της περιορισμένης μισθολογικής μετενέργειας από την 14η Μαΐου 2012

Συνεχίζουν να ισχύουν και να παράγουν την κανονιστική τους ισχύ, δεσμεύοντας τους εργοδότες και τους εργαζόμενους που υπάγονται στο πεδίο εφαρμογής τους,

- όλες οι ΣΣΕ με ισχύ πάνω από ένα (1) έτος, ακόμα κι εάν είχαν ημερομηνία λήξης, αλλά συνεχίζουν να εφαρμόζονται. Αυτές οι ΣΣΕ θεωρούνται αόριστης διάρκειας και λύνονται, ως τέτοιες, μόνο με καταγγελία. Εάν δεν καταγγελθούν, συνεχίζουν να ισχύουν μέχρι την αναγκαστική τους λήξη που επιβάλλεται, ανεπίτρεπτα και παράνομα, από την ΠΥΣ ν.6[1].
- οι ΣΣΕ, που βρίσκονται σε διαδικασία επαναδιαπραγμάτευσής τους, ύστερα από νομότυπη καταγγελία τους, και δεν έχει παρέλθει το 3μηνο (πλέον) της παράτασης της κανονιστικής τους ισχύος.
- τυχόν διεξαγωγή διαβουλεύσεων και ενημερωτικών συναντήσεων μεταξύ των συμβαλλόμενων μερών σε μία ΣΣΕ που είναι σε ισχύ, για τους όρους αμοιβής και εργασίας των εργαζομένων του κλάδου ή του επαγγέλματος ή της επιχείρησης, δεν οδηγεί σε κατάργηση της ΣΣΕ αυτής, η οποία συνεχίζει να παράγει κανονικά και πλήρως τη κανονιστική της δέσμευση.

2. Ως προς το θέμα του περιεχομένου της μετενέργειας μετά τις ρυθμίσεις της ΠΥΣ ν.6/2012[2]

Η παραπληροφόρηση που επιχειρείται να προωθηθεί το διάστημα αυτό σχετίζεται με την απάντηση στο ερώτημα εάν *«σε*

---

1. Στις ΣΣΕ που βρίσκονται σε ισχύ 24 μήνες και περισσότερο την 14η-2-2012, η ΠΥΣ αναφέρει ως αναγκαστική λήξη την 14η-2-2013.

   Στις ΣΣΕ που βρίσκονται σε ισχύ λιγότερο από 24 μήνες την 14η-2-2012, η ΠΥΣ αναφέρει ως αναγκαστική λήξη την παρέλευση 3 ετών από την έναρξή τους.

   Από αυτές τις ΣΣΕ, όσες είχαν επεκταθεί με την κήρυξή τους ως γενικά υποχρεωτικών χωρίς να έχουν καταγγελθεί, συνεχίζουν να ισχύουν για το σύνολο των εργαζομένων και των εργοδοτών του κλάδου ή του επαγγέλματος που καλύπτουν, και όχι μόνο για τα καλυπτόμενα μέλη των συμβαλλόμενων οργανώσεων εργοδοτών και εργαζομένων. Σημειώνεται ότι συμπεριλαμβάνονται και τα μη μέλη στην εκ του νόμου παράταση της ισχύος της ΣΣΕ που επεκτάθηκε, όπως και στη μετενέργεια των όρων της ως όρων της ατομικής τους σύμβασης, μέχρι να συναφθεί νέα ΣΣΕ ή να συναινέσουν (τα μη μέλη) σε μεταβολή των όρων της ατομικής τους σύμβασης.

   Τα ως άνω αναφερόμενα, ισχύουν για ΣΣΕ που είχαν συναφθεί πριν την 14-2-2012.

2. Ως προς τη διάρκεια της παράτασης της κανονιστικής ισχύος των ΣΣΕ σε περίπτωση λήξης της και τη μετενέργεια των όρων της ΣΣΕ, το άρθρο 2 παρ.4 της ΠΥΣ ν.6/2012, αναφέρει ότι:

   «4. Οι κανονιστικοί όροι Συλλογικής Σύμβασης Εργασίας που θα λήξει ή θα καταγγελθεί, εξακολουθούν να ισχύουν επί ένα τρίμηνο από τη λήξη ή την καταγγελία τους. Κανονιστικοί όροι Συλλογικής Σύμβασης που έχει ήδη λήξει ή καταγγελθεί ισχύουν για ένα τρίμηνο από την ισχύ του ν. 4046/2012. Με την πάροδο του τριμήνου και εφόσον εν τω μεταξύ δεν έχει συναφθεί νέα Συλλογική Σύμβαση Εργασίας, εξακολουθούν να ισχύουν από τους κανονιστικούς αυτούς όρους αποκλειστικώς οι όροι εκείνοι που αφορούν α) τον βασικό μισθό ή το βασικό ημερομίσθιο και β) τα επιδόματα ωρίμανσης, τέκνων, σπουδών και επικινδύνου εργασίας, εφόσον τα επιδόματα αυτά προβλέπονταν στις Συλλογικές Συμβάσεις Εργασίας που έληξαν ή καταγγέλθηκαν. Οι όροι του προηγούμενου εδαφίου που διατηρούνται, εξακολουθούν να ισχύουν μέχρις ότου αντικατασταθούν από εκείνους της νέας Συλλογικής Σύμβασης Εργασίας ή της νέας ή της τροποποιημένης ατομικής σύμβασης. Κάθε άλλο προβλεπόμενο σ' αυτές επίδομα παύει αμέσως να ισχύει. Η προσαρμογή των συμβάσεων στις διατάξεις του προηγούμενου εδαφίου γίνεται χωρίς να απαιτείται προηγούμενη σύμφωνη γνώμη των εργαζομένων».

περίπτωση που καταγγελθεί μια ΣΣΕ και δεν υπογραφεί εντός τριμήνου νέα ΣΣΕ, οι θεσμικοί όροι *της καταγγελθείσας ΣΣΕ συνεχίζουν να αποτελούν όρους των ατομικών συμβάσεων των εργαζομένων*».

Η απάντησή μας στο ερώτημα αυτό είναι:

της παράτασης της κανονιστικής ισχύος της ΣΣΕ μετά την καταγγελία της, είναι στην ευχέρεια του εργοδότη να διατηρήσει τους μισθολογικούς όρους της ΣΣΕ στο ίδιο ύψος ή να «επωφεληθεί» από τη ρύθμιση της παρ.4 του άρθρου 2 της ΠΥΣ 6/2012, μειώνοντας την αμοιβή στο βασικό μισθό της μισθολογικής κατηγορίας κάθε εργαζόμενου με τα τέσσερα προβλεπόμενα επιδόματα συν το επίδομα γάμου, που αποτελεί γενικό κατώτατο όρο εργασίας ρητά προβλεπόμενο από την Ε.Γ.Σ.Σ.Ε., ως κατώτατο όριο προστασίας των εργαζομένων συνταγματικά προστατευόμενο (άρθρα 21 και 22 Συντάγματος).

Εφόσον δεν υπογραφεί νέα ΣΣΕ, στο πεδίο εφαρμογής της οποίας να εμπίπτουν και τα δύο μέρη (εργοδότης και εργαζόμενοι), οι λοιποί όροι εργασίας, δηλαδή όλοι οι υπόλοιποι όροι εκτός της αμοιβής, μετενεργούν στο σύνολό τους ως ενοχικοί όροι των ατομικών συμβάσεων των εργαζομένων που υπάγονταν στο πεδίο εφαρμογής της λήξασας ΣΣΕ, για όσο χρόνο αυτή είχε κανονιστική ισχύ. Αυτοί οι όροι μπορούν να τροποποιηθούν μόνο με συμφωνία του εργαζόμενου και όχι μονομερώς από τον εργοδότη.

Η απάντηση αυτή τεκμηριώνεται κυρίως από τα ακόλουθα:

- Στο πλαίσιο της εκτέλεσης της σύμβασης εργασίας, οι υποχρεώσεις του εργοδότη δεν εξαντλούνται με την καταβολή του μισθού, αλλά συνδέονται αναπόσπαστα και με άλλες υποχρεώσεις του, όπως την υποχρέωση πρόνοιας, η οποία του επιβάλλει να λαμβάνει τα κατάλληλα μέτρα και να φροντίζει την προστασία και την προαγωγή της προσωπικότητας των εργαζομένων.
- Βάσει του ν. 1876/1990 (άρθρο 2), κανονιστικό μέρος μιας ΣΣΕ μπορεί να αποτελέσει το σύνολο των εργασιακών θεμάτων αμοιβαίου ενδιαφέροντος εργοδοτών και εργαζομένων, ατομικών ή συλλογικών, εργασιακών ή ασφαλιστικού περιεχομένου, που αναφέρονται άμεσα ή έμμεσα στις εργασιακές σχέσεις.
- Η ευρύτητα του περιεχομένου των όρων των ΣΣΕ προκύπτει και από τη νομική αντιμετώπιση της συρροής περισσότερων ΣΣΕ για τη ρύθμιση των όρων μιας ατομικής σύμβασης εργασίας. Κατά τη ρητή διατύπωση του νόμου (άρθρο 10 παρ.1 εδ.β΄του ν. 1876/1990) η σύγκριση των ΣΣΕ που συρρέουν γίνεται κατά τις ακόλουθες ενότητες: α) ενότητα αποδοχών και β) λοιποί όροι. Η παρ.1 του άρθρου 10 του ν. 1876/1990 είναι σε πλήρη ισχύ και δεν επηρεάζεται από το γεγονός ότι η διάταξη της παρ.2 του ίδιου άρθρου για τη συρροή κλαδικής και επιχειρησιακής ΣΣΕ έχει ανασταλεί για «όσο διαρκεί η εφαρμογή του μεσοπρόθεσμου πλαισίου δημοσιονομικής στρατηγικής» με την παρ.5 του μνημειώδους άρθρου 37 του ν. 4024/2011.
- Σημειώνεται επίσης ότι το γεγονός ότι με ΣΣΕ μπορεί να ρυθμισθεί ο Κανονισμός Εργασίας, η κατάρτιση του οποίου αποτελεί εκ του νόμου υποχρέωση των επιχειρήσεων, καταδεικνύει ότι στο κανονιστικό περιεχόμενο ΣΣΕ εντάσσονται ευρύτατα θέματα που αφορούν

στη διαμόρφωση και διατήρηση ενιαίας τάξεως, ομοιομορφίας και ίσης μεταχείρισης στην εκμετάλλευση/επιχείρηση.

- Ως «μετενέργεια» νοείται η απορρόφηση στις ατομικές συμβάσεις εργασίας των εργαζομένων, με ενδοτική ισχύ, των όρων της ΣΣΕ στο πεδίο εφαρμογής της οποίας (οι εργαζόμενοι) υπάγονταν και η οποία έχει λήξει και δεν έχει αντικατασταθεί από νεώτερη. Η μετενέργεια λειτουργεί ως αναγκαίος συμπληρωματικός θεσμός στην τρίμηνη (πλέον) παράταση της κανονιστικής ισχύος της ΣΣΕ που έχει νομότυπα λήξει. Σκοπός των αλληλοσυμπληρωματικών αυτών θεσμών είναι η απαιτούμενη προστασία των εργαζομένων από την εργοδοτική εξουσία μονομερούς επιβολής οποιουδήποτε δυσμενούς όρου, αλλά και από την εργοδοτική τακτική υπονόμευσης των συλλογικών διαπραγματεύσεων για την αποφυγή σύναψης ΣΣΕ.
- Η μετενέργεια στο σύνολο των εργασιακών όρων εργασίας που περιέχονταν σε ΣΣΕ, όπως και η «ρήτρα διατήρησης» στις ΣΣΕ προηγούμενων μη μισθολογικών συλλογικών ρυθμίσεων, αποτελούν συνήθεις θεσμούς του εργατικού δικαίου και εφαρμόζονται σε αρκετές χώρες παγκοσμίως. Οι θεσμοί αυτοί είναι σύμφωνοι με τις εγγυήσεις που τίθενται από τη δεσμευτική για την Ελλάδα Διεθνή Σύμβαση Εργασίας αρ.98 (κύρωση με ν. 4205/1961). Στις εγγυήσεις της ΔΣΕ 98 εντάσσεται η αποφυγή νομικού κενού και η διασφάλιση συνέχειας στη ρύθμιση των όρων και συνθηκών εργασίας των εργαζομένων σε ατομικό επίπεδο, αλλά και η προστασία των εργαζομένων από την αναγκαστική και αυτόματη διακινδύνευση της συλλογικής τους εκπροσώπησης, που θα οδηγούσε σε κατάργηση της ελεύθερης και ανεξάρτητης βούλησής τους[3].
- Στις κατευθυντήριες δεσμεύσεις που περιέχονται στα συνημμένα στο ν. 4046/2012 Μνημόνιο Οικονομικών και Χρηματοπιστωτικών Πολιτικών (στοιχείο Ε.28-29) και στο Μνημόνιο Συνεννόησης στις Συγκεκριμένες Προϋποθέσεις Οικονομικής Πολιτικής (στοιχείο 4) περιέχεται η δέσμευση λήψης άμεσων μέτρων για τη μείωση των ονομαστικών μισθών, για την οποία ρητά, ανάμεσα σε άλλα, αναφέρεται:
  - ➜ «θα λάβουμε και προκαταρκτικά μέτρα για να επιτρέψουμε μια μείωση στους ονομαστικούς μισθούς»
  - ➜ «η κυβέρνηση σκοπεύει να στοχεύσει σε μια μείωση του ανά μονάδα κόστους εργασίας κατά περίπου 15 τοις εκατό κατά τη διάρκεια του προγράμματος»
  - ➜ Συγχρόνως, η Κυβέρνηση θα προωθήσει την ομαλή διαπραγμάτευση των μισθών στα διάφορα επίπεδα και θα καταπολεμήσει την αδήλωτη εργασία.
  - ➜ «Διαρθρωτικά μέτρα για το επίπεδο των συλλογικών συμβάσεων. Τα βασικά μέτρα που θα νομοθετήσουμε (ως προαπαιτούμενες ενέργειες) περιλαμβάνουν:

3.; βλ. Προσφυγή Γ.Σ.Ε.Ε. στη Διεθνή Οργάνωση Εργασίας και Έκθεση Επιτροπής Εμπειρογνωμόνων της ΔΟΕ για την Εφαρμογή των Διεθνών Συμβάσεων και Συστάσεων έτους 2012, σελ. 160 επ.).

- *Διάρκεια των συλλογικών συμβάσεων και αναθεώρηση της "μετενέργειας" των συλλογικών συμβάσεων.* Οι αλλαγές θα ορίζουν ότι: (i) όλες οι συλλογικές συμβάσεις θα πρέπει να έχουν μια μέγιστη διάρκεια 3 ετών, (ii) οι συλλογικές συμβάσεις που υπάρχουν ήδη για 24 μήνες ή περισσότερο θα λήξουν όχι αργότερα από 1 έτος από την ψήφιση του νόμου, (iii) η περίοδος χάριτος μετά την λήξη της σύμβασης μειώνεται από τους 6 στους 3 μήνες, και (iv) σε περίπτωση κατά την οποία δεν είναι δυνατή η επίτευξη μιας νέας συλλογικής σύμβασης μετά από προσπάθειες τριών μηνών, η αμοιβή θα επανέλθει στον βασικό μισθό συν τα παρακάτω γενικά επιδόματα (αρχαιότητας σε υπηρεσία, τέκνου, εκπαίδευσης και επικινδυνότητας). Αυτό θα συνεχίσει να ισχύει μέχρι να αντικατασταθεί από όρους που καθορίζονται σε μια νέα συλλογική συμφωνία ή σε νέα ή ατομική σύμβαση».

Είναι προφανές ότι οι μνημονιακές δεσμεύσεις και αντίστοιχα οι ρυθμίσεις της ΠΥΣ ν.6/2012 διέπονται από τη ρητή δέσμευση μείωσης των αμοιβών της εργασίας και για τους εργαζομένους ιδιωτικού δικαίου μέσω της παρέμβασης του κράτους στους σχετικούς μισθολογικού περιεχομένου όρους των ΣΣΕ και όχι των λοιπών όρων εργασίας (αυτούς που συνήθως ονομάζουμε ως «θεσμικούς» όρους). Φυσικά, η κακή διατύπωση (όχι μόνο αυτών) των διατάξεων, αφήνει περιθώρια σκόπιμων παρερμηνειών, ειδικά στο ζήτημα των μετενέργειας των όρων ΣΣΕ που έχει λήξει, προκειμένου να τεθούν σε αμφισβήτηση συνολικά οι όροι παροχής εργασίας και η ενιαία προστασία των εργαζομένων από τις σχετικές συλλογικές ρυθμίσεις.

3. Ως προς το θέμα των εργοδοτικών πιέσεων για περιορισμό των εκκρεμών συλλογικών διαπραγματεύσεων μόνο σε μισθολογικά ζητήματα

Μέσα σ'αυτό εξαιρετικά δυσχερές περιβάλλον, πολλές Οργανώσεις ή σωματεία, που συμβάλλεσθε σε ΣΣΕ, δέχεστε σημαντικές πιέσεις συμμετοχής σε διαβουλεύσεις για την κατάρτιση νέων ΣΣΕ με πιέσεις μείωσης του επιπέδου προστασίας που μέχρι σήμερα διασφαλιζόταν για τους εργαζόμενους, υπό την απειλή καταγγελίας των ΣΣΕ από την εργοδοτική πλευρά και ενεργοποίησης των αντεργατικών ρυθμίσεων της ΠΥΣ ν. 6/2012. Μάλιστα σε περιπτώσεις εκκρεμών διαδικασιών συλλογικών διαπραγματεύσεων για την κατάρτιση νέας ΣΣΕ, έχουν περιέλθει σε γνώση μας καταγγελίες για εργοδοτικές πρακτικές παρέλκυσης της διαδικασίας και οδήγησής της τελικά σε αδιέξοδο και σε μη ρύθμιση, με το επιχείρημα ότι οι νέες διατάξεις για τη μετενέργεια καταργούν των σύνολο των θεσμικών όρων, οπότε δεν υπάρχει υποχρέωση της εργοδοτικής πλευράς να συζητήσει ή να διαπραγματευθεί για ζητήματα που αφορούν λοιπούς όρους της ΣΣΕ.

Βάσει του νόμου, οι συλλογικές διαπραγματεύσεις για την κατάρτιση ΣΣΕ αποτελούν δικαίωμα, αλλά και υποχρέωση των συμβαλλόμενων στη ΣΣΕ μερών, οφείλουν δε να γίνονται καλόπιστα και με πρόθεση να λυθεί η συλλογική διαφορά (άρθρο 4 παρ.1 &3 ν. 1876/1990).

Η υποχρέωση της εργοδοτικής οργά-

νωσης (ή του μεμονωμένου εργοδότη) για καλόπιστη διαπραγμάτευση επιβάλλει, ανάμεσα σε άλλα, τη χορήγηση προς τους εργαζόμενους όχι μόνο των αιτούμενων οικονομικών στοιχείων, αλλά και των στοιχείων πολιτικής προσωπικού της επιχείρησης, καθώς και την αιτιολόγηση των εργοδοτικών προτάσεων ή/και αντιπροτάσεων (άρθρο 4 παρ.4 ν. 1876/1990).

Αντίστοιχα, η εργοδοτική υποχρέωση χορήγησης στοιχείων όχι μόνο για τα μισθολογικά ζητήματα, αλλά και για κάθε υπό διαπραγμάτευση θέμα που αφορά λοιπούς όρους εργασίας ισχύει και κατά το στάδιο της Μεσολάβησης στον Ο.ΜΕ.Δ. (άρθρο 15 παρ.4-5 ν. 1876/1990, όπως ισχύει).

Όλα αυτά τα ζητήματα, όπως και η στάση που τα μέρη τηρούν κατά τη διάρκεια των συλλογικών διαπραγματεύσεων, αποτελούν περιεχόμενο των πρακτικών, τα οποία, βάσει του νόμου, τηρούνται κατά τη διάρκεια των συλλογικών διαπραγματεύσεων.

Με βάση λοιπόν και τα όσα αναφέρονται και στο σημείο 2. της Εγκυκλίου, οι συλλογικές διαπραγματεύσεις για την κατάρτιση ΣΣΕ καλύπτουν όλα τα ζητήματα που τα διαπραγματευόμενα μέρη θέτουν προς διαπραγμάτευση, δηλαδή όχι μόνο μισθολογικά ζητήματα, αλλά εξίσου και αυτά που αφορούν στη ρύθμιση όλων των θεμάτων που αναφέρονται ως νόμιμο περιεχόμενο της ΣΣΕ.

4. Ζητούμε από τις Υπηρεσίες του Σ.ΕΠ.Ε., στις οποίες κοινοποιείται η παρούσα, να μη διστάζουν να επικοινωνούν με τις οργανώσεις μας που συμβάλλονται σε ΣΣΕ, αλλά και με τη Γ.Σ.Ε.Ε., ώστε να διευκολύνονται ως προς τη κατανόηση της κάθε περίπτωσης.

Ζητούμε εκ νέου να συνεχίζουν να περιφρουρούν τα ελάχιστα ίχνη νομιμότητας που έχουν απομείνει, να αρνηθούν να εφαρμόσουν αντισυνταγματικές διατάξεις και να προβούν σε αυστηρούς ελέγχους και επιβολή προστίμων σε εργοδότες που παραβιάζουν υποχρεώσεις τους και δικαιώματα των εργαζομένων.

Με συναδελφικούς χαιρετισμούς

Ο Πρόεδρος
Γιάννης Παναγόπουλος

Ο Γεν. Γραμματέας
Νικόλαος Κιουτσούκης

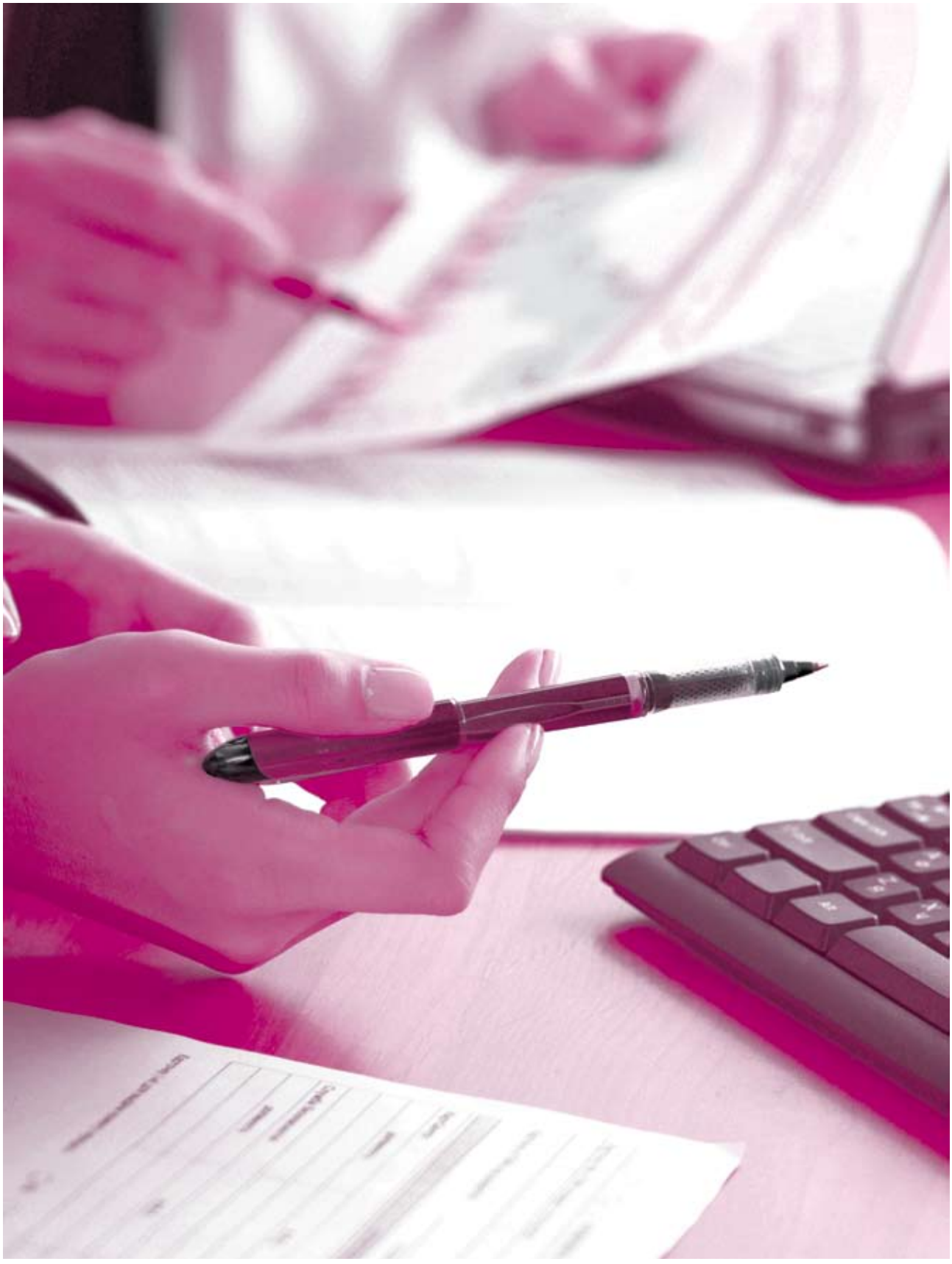

ΤΑ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΑ ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ[1]

του Σπύρου Χρυσανθόπουλου

1. Εισαγωγή

Η οικονομική κρίση που βιώνει σήμερα η Ελλάδα, με την βαθιά και παρατεταμένη ύφεση, την εκτόξευση της ανεργίας, την αποεπένδυση, την απαξίωση του παραγωγικού και ανθρώπινου δυναμικού και την αποσάθρωση του κοινωνικού ιστού, και ταυτόχρονα, η δημοσιονομική κρίση με την ύπαρξη υψηλών δημοσιονομικών ελλειμμάτων και δημόσιου χρέους, σε επίπεδο που δεν μπορεί να θεωρηθεί βιώσιμο και διαχειρίσιμο, έχουν ως αποτέλεσμα να ενταθεί ο δημόσιος διάλογος σχετικά με τις πολιτικές που οδήγησαν την ελληνική οικονομία στα σημερινά αδιέξοδα, αλλά και τις πολιτικές που μπορούν να οδηγήσουν στην οικονομική ανάταξη.

Η κατάθεση προτάσεων στον διάλογο αυτό, προς την κατεύθυνση της επανεκκίνησης της οικονομίας και της ανασυγκρότησής της, με την διαμόρφωση ενός νέου αναπτυξιακού και παραγωγικού μοντέλου που δεν θα σπαταλά τους παραγωγικούς του συντελεστές, αλλά αντίθετα θα αξιοποιεί πλήρως τις δυνατότητές του και θα ενισχύει το κοινωνικό κράτος, γίνεται ολοένα και πιο επιτακτική, όταν μάλιστα οι πολιτικές που υιοθετούνται για την υπέρβαση της κρίσης εντάσσονται αποκλειστικά στην κατεύθυνση της αυστηρής δημοσιονομικής προσαρμογής, χωρίς τα απαραίτητα αναπτυξιακά και κοινωνικά ισοδύναμα, οδηγώντας με μαθηματική ακρίβεια στην εμβάθυνση της οικονομικής και δημοσιονομικής κρίσης.

Ταυτόχρονα, η κατάθεση προτάσεων δεν μπορεί να αγνοεί τις οικονομικές πολιτικές που ασκήθηκαν και είναι υπεύθυνες για τον οικονομικό και δημοσιονομικό εκτροχιασμό της χώρας.

Καθίσταται, λοιπόν, προφανές ότι παρά την μονομερή προσέγγιση των πολιτικών που υιοθετούνται για την υπέρβαση της κρίσης, προς την κατεύθυνση της περικοπής των δημόσιων δαπανών, είναι ανάγκη να αναζητηθούν και στο σκέλος των εσόδων του κρατικού προϋπολογισμού, κατά κύριο λόγο, δηλαδή, στην φορολογική πολιτική, αφενός, οι αιτίες για τις οποίες η ελληνική οικονομία, παρά τους υψηλούς ρυθμούς ανάπτυξης του ΑΕΠ της, προσέφευγε σε δανεισμό, σε διεύρυνση του ελλείμμα-

1. Το εν λόγω κείμενο περιλαμβάνει τα βασικά συμπεράσματα της υπό δημοσίευση Έρευνας, με τίτλο: «Συγκριτική αποτύπωση των φορολογικών συστημάτων στην Ευρωπαϊκή Ένωση». Η Έρευνα έγινε (2012) στο πλαίσιο του Παρατηρητηρίου Οικονομικών και Κοινωνικών Εξελίξεων του ΙΝΕ/ΓΣΕΕ.

τος και σε συνεχή αύξηση του δημόσιου χρέους και του χρέους του ιδιωτικού τομέα και αφετέρου, η έξοδος από την κρίση με την αύξηση των δημόσιων εσόδων και την δημιουργία δημοσιονομικού πλεονάσματος.

Στις σελίδες που ακολουθούν παρουσιάζεται μια συνοπτική στατιστική αποτύπωση των βασικότερων χαρακτηριστικών των φορολογικών συστημάτων των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, καθώς και την θέση της Ελλάδας σε σχέση με τις υπόλοιπες χώρες της Ένωσης, με βάση την φορολογική πολιτική που ασκείται στην χώρα, την τελευταία δεκαετία.

Στόχος της εργασίας δεν είναι να παρουσιαστούν λεπτομερώς τα φορολογικά συστήματα των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αλλά να δοθεί μια συνοπτική εικόνα του φορολογικού χάρτη στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, να αναδειχθεί η ανομοιογένεια των φορολογικών συστημάτων που σε συνθήκες υψηλής κινητικότητας του κεφαλαίου που δημιουργεί η ενιαία αγορά, έχει ως αποτέλεσμα την ένταση του φορολογικού ανταγωνισμού με σημαντικές επιπτώσεις στα δημόσια οικονομικά και εν τέλει να αποτελέσει ένα εργαλείο για τις αλλαγές που καθίστανται πλέον επιτακτικές στο φορολογικό σύστημα της Ελλάδας.

2. Γενικό πλαίσιο αρχών της φορολογικής πολιτικής στην Ευρωπαϊκή Ένωση

Η συνθήκη της ΕΚ (άρθρο 269) προβλέπει ότι ο προϋπολογισμός της Κοινότητας προέρχεται εξ ολοκλήρου από ίδιους πόρους, οι οποίοι αντιστοιχούν με την ικανότητα συνεισφοράς του κάθε κράτους μέλους. Οι πόροι που καταβάλλονται προς το παρόν στον προϋπολογισμό αποτελούνται από τις γεωργικές εισφορές, τους δασμούς, ένα ποσοστό των πόρων ΦΠΑ που υπολογίζεται με εναρμονισμένη βάση, καθώς και από μια ακόμη πηγή που εξαρτάται από το ΑΕΠ[2]. Η Ευρωπαϊκή Ένωση, λοιπόν, δεν έχει την αρμοδιότητα να θεσπίζει ή να εισπράττει οποιονδήποτε πόρο.

Η φορολογική πολιτική, παρά το γεγονός ότι αναγνωρίζεται και από την Ευρωπαϊκή Ένωση ως στοιχείο της εθνικής κυριαρχίας των κρατών - μελών, επηρεάζει την οικονομική πολιτική όλων των εταίρων της ένωσης. Στα πλαίσια της ενιαίας αγοράς προέχει τα κράτη - μέλη να συνεργάζονται σε όλο το φάσμα της οικονομικής πολιτικής, ιδιαίτερα δε, με την αυξανόμενη συνεχώς κινητικότητα του κεφαλαίου αλλά και σε μικρότερο βαθμό και της εργασίας, σε ζητήματα φορολογίας όπου οι αποφάσεις ενός κράτους μέλους έχουν σημαντικό αντίκτυπο και στα υπόλοιπα.

Στο τομέα των φορολογικών επιβαρύνσεων και των κοινωνικών εισφορών η ευρωπαϊκή δράση, με την θέσπιση ενός πλέγματος οδηγιών και νόμων, έχει χαρακτήρα μόνο επικουρικό. Συμβάλλει, δηλαδή, στις διαδικασίες ενοποίησης με στόχο όχι την εξομοίωση των εθνικών συστημάτων υποχρεωτικών εισφορών, αλλά αντίθετα με στόχο το να τα καταστήσει πιο συμβατά μεταξύ τους, αλλά και με τους στόχους

2. Ευρωπαϊκή Ένωση, «Επενδύοντας στο κοινό μας μέλλον. Ο προϋπολογισμός της Ευρωπαϊκής Ένωσης», Υπηρεσία Επίσημων Εκδόσεων των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων. Λουξεμβούργο 2007.

της συνθήκης για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας.

Για παράδειγμα, το διάστημα της προετοιμασίας της ενιαίας εσωτερικής αγοράς χρειάστηκε η θέσπιση ενός συστήματος φορολόγησης της κατανάλωσης, ώστε να αποφεύγονται στρεβλώσεις, όπως η χορήγηση επιστροφών φόρων, μεγαλύτερες από τα καταβληθέντα ποσά, κατά την εξαγωγή εμπορευμάτων από το ένα κράτος στο άλλο οι οποίες ουσιαστικά ισοδυναμούσαν με εξαγωγικές επιδοτήσεις. Έτσι, λοιπόν, παρά την αναγνώριση από μέρους της Ένωσης, της δυνατότητας που είχαν τα κράτη να καθορίζουν τους συντελεστές φορολόγησης κατά βούληση, η Κοινότητα εισήγαγε τότε τον Φόρο Προστιθέμενης Αξίας (ΦΠΑ). Αλλά και με την πραγματοποίηση της ενιαίας εσωτερικής αγοράς, δόθηκε για παράδειγμα, η δυνατότητα στους καταναλωτές να αγοράζουν εμπορεύματα στο κράτος μέλος της αρεσκείας τους και να τα εισάγουν ελεύθερα στην χώρα τους, εκμεταλλευόμενοι ουσιαστικά τις διαφορές στους φορολογικούς συντελεστές στα κράτη μέλη. Δημιουργήθηκε δηλαδή και σε αυτό το σημείο, η ανάγκη συνεργασίας μεταξύ των κρατών, υπό τον συντονισμό της Ένωσης, στην κατάρτιση της φορολογικής πολιτικής.

Ταυτόχρονα, η κινητικότητα του κεφαλαίου, με την δυνατότητα των επιχειρήσεων να δραστηριοποιούνται σε χώρες που υιοθετούν πολιτικές χαμηλής φορολογικής επιβάρυνσης του κεφαλαίου, αλλά και η κινητικότητα των εργαζομένων, σε χαμηλότερο βαθμό βέβαια, που τους δίνει την δυνατότητα να εργάζονται σε χώρες με χαμηλότερη φορολογική επιβάρυνση της εργασίας, δημιούργησε και σε ζητήματα άμεσης φορολογίας την ανάγκη των χωρών να συνεργαστούν προκειμένου να αντιμετωπίσουν επιτυχώς το φαινόμενο του διαρκώς αυξανόμενου φορολογικού ανταγωνισμού ο οποίος θέτει σε κίνδυνο την αρχή της φορολογικής δικαιοσύνης καθώς και την γενική αποτελεσματικότητα των φορολογικών συστημάτων.

3.1. Σύγχρονες εξελίξεις στην φορολογική πολιτική της ΕΕ

Τα τελευταία χρόνια η συνεισφορά της φορολογικής πολιτικής στην επίτευξη των στόχων της Ευρωπαϊκής Ένωσης συνδέθηκε όλο και περισσότερο με την ανάπτυξη της εσωτερικής αγοράς, την ΟΝΕ, την μεγαλύτερη οικονομική ολοκλήρωση αλλά και την ανάγκη επίτευξης των δημοσιονομικών στόχων που έχουν τεθεί. Η παγκοσμιοποίηση της οικονομίας, η μεγαλύτερη επίδραση των ταχέων τεχνολογικών εξελίξεων στην συμπεριφορά των οικονομικών παραγόντων αλλά και η φύση των οικονομικών δραστηριοτήτων που έχει μεταβληθεί αρκετά σε σχέση με το παρελθόν, καθιστούν πιο επείγουσα την επανεξέταση της φορολογικής πολιτικής της ΕΕ. Η ίδια η ΕΕ αναγνωρίζει, μάλιστα, ότι το χάσμα μεταξύ των αποφάσεων που χρειάζονται στον φορολογικό τομέα για να επιτευχθούν οι στόχοι της Ένωσης και των αποτελεσμάτων που έχουν επιτευχθεί είναι αρκετά ανησυχητικό.

Νέες προκλήσεις, όπως η δημιουργία της Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης, η διεύρυνση προς τα ανατολικά αλλά και οι τεχνολογικές καινοτομίες και εξελίξεις όπως είναι η επέκταση του ηλεκτρονικού εμπορίου μεταβάλλουν διαρκώς τις συνθήκες εντός των οποίων η Ένωση

καλείται να διαμορφώσει την φορολογική της πολιτική.

Σε αυτά τα πλαίσια η Ένωση εξειδικεύει τον στόχο της φορολογικής της πολιτικής ως εξής:

Α) να στηρίζει την επίτευξη του στόχου της Λισσαβόνας, δηλαδή να καταστεί η ΕΕ η πιο ανταγωνιστική και δυναμική, βασισμένη στη γνώση, οικονομία στον κόσμο,

Β) να προωθεί τη συνέχιση της σωστής λειτουργίας και της ανάπτυξης της εσωτερικής αγοράς επιτρέποντας σε όλα τα κράτη μέλη να ανταγωνιστούν με ίσους όρους, πριν και μετά από τη διεύρυνση, και να επωφεληθούν πλήρως από τα πλεονεκτήματα της εσωτερικής αγοράς,

Γ) να συμβάλει στη βιώσιμη μείωση της συνολικής φορολογικής επιβάρυνσης στην ΕΕ, εξασφαλίζοντας σταθερή ισορροπία μεταξύ της μείωσης των φόρων, των επενδύσεων στις δημόσιες υπηρεσίες και της διατήρησης της φορολογικής εξυγίανσης.

Δ) να ενισχύσει τις πολιτικές της ΕΕ όσον αφορά την οικονομία, την απασχόληση, τις καινοτομίες, την προστασία της υγείας και τον καταναλωτή, τη βιώσιμη ανάπτυξη, το περιβάλλον και την ενέργεια,

Ε) να στηρίζει τον εκσυγχρονισμό του ευρωπαϊκού κοινωνικού μοντέλου.

Αναλυτικότερα, η φορολογική πολιτική στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ) απαρτίζεται από δύο κλάδους: την άμεση φορολογία, που εξακολουθεί να υπάγεται στην αποκλειστική αρμοδιότητα των κρατών μελών, και την έμμεση φορολογία, που άπτεται της ελεύθερης κυκλοφορίας εμπορευμάτων και της ελεύθερης παροχής υπηρεσιών.

Άμεση φορολογία

Στο πεδίο της άμεσης φορολογίας, για παράδειγμα, τα κράτη μέλη έχουν θεσπίσει μέτρα που επιτρέπουν την αποφυγή της φοροδιαφυγής και της διπλής φορολογίας. Έχουν επίσης θεσπιστεί μέτρα με στόχο την αποφυγή του ζημιογόνου φορολογικού ανταγωνισμού, στις περιπτώσεις που οι επιχειρήσεις προβαίνουν σε μεταφορές πίστωσης μεταξύ των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης[3]. Σε σχέση με το ζήτημα του συντονισμού των συστημάτων άμεσης φορολογίας των κρατών μελών στην εσωτερική αγορά[4], η Ευρωπαϊκή Ένωση με ανακοίνωση που εξέδωσε τον Δεκέμβριο του 2006, προωθεί τον συντονισμό των συστημάτων άμεσης φορολογίας τα οποία δεν είναι εναρμονισμένα με στόχο να καταστούν τα συστήματα αυτά συμβατά με το κοινοτικό δίκαιο και τη Νομολογία του Δικαστηρίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων.

Έμμεση Φορολογία

Στο πεδίο της έμμεσης φορολογίας,

3. http://europa.eu/legislation_summaries/taxation/index_el.htm
4. Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Συμβούλιο, στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και στην ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή, «Συντονισμός των συστημάτων άμεσης φορολογίας των κρατών μελών στην εσωτερική αγορά». COM 2006.

σύμφωνα με ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής που εξειδικεύει τις προτεραιότητες της φορολογικής πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης, στόχος είναι η εναρμόνιση των έμμεσων φόρων για την εύρυθμη λειτουργία της εσωτερικής αγοράς. Προς αυτή την κατεύθυνση η Επιτροπή έχει εκδώσει σειρά ανακοινώσεων και οδηγιών. Οι σημαντικότερες οδηγίες αφορούν την προσπάθεια για αποτελεσματικά συστήματα Φόρων Προστιθέμενης Αξίας και ειδικών φόρων κατανάλωσης.

Κοινωνικές εισφορές

Η κοινοτική δράση, στον τομέα αυτό, δεν προβλέπει νομοθετική εναρμόνιση αλλά εστιάζει στον συντονισμό των εθνικών καθεστώτων (κανονισμός ΕΟΚ αριθ. 1408/71) για την αποφυγή, μεταξύ άλλων, του κινδύνου διπλής πληρωμής των κοινωνικών εισφορών από τους εργαζομένους, (μισθωτούς και ελεύθερους επαγγελματίες) οι οποίοι κινούνται εντός της κοινότητας.

3. Επίπεδο Φορολογικής Επιβάρυνσης στην Ευρωπαϊκή Ένωση

Το 2009, η συνολική φορολογική επιβάρυνση στην Ευρωπαϊκή Ένωση των 27, (συμπεριλαμβανομένων και των εισφορών κοινωνικής ασφάλισης), ως ποσοστό του ΑΕΠ της, ανήλθε στο 39,8%. Η συνολική φορολογική επιβάρυνση στην Ευρωπαϊκή Ένωση παραμένει σε πολύ υψηλότερα επίπεδα σε σχέση με τις ΗΠΑ, την Ιαπωνία αλλά και τις υπόλοιπες χώρες του Οργανισμού για την Οικονομική Συνεργασία και Ανάπτυξη.

Διάγραμμα 1 : Συνολική φορολογική επιβάρυνση (συμπεριλαμβανομένων των εισφορών κοινωνικής ασφάλισης) ως ποσοστό του ΑΕΠ, σε Ε.Ε.-27, ΗΠΑ και Ιαπωνία, το 2009.

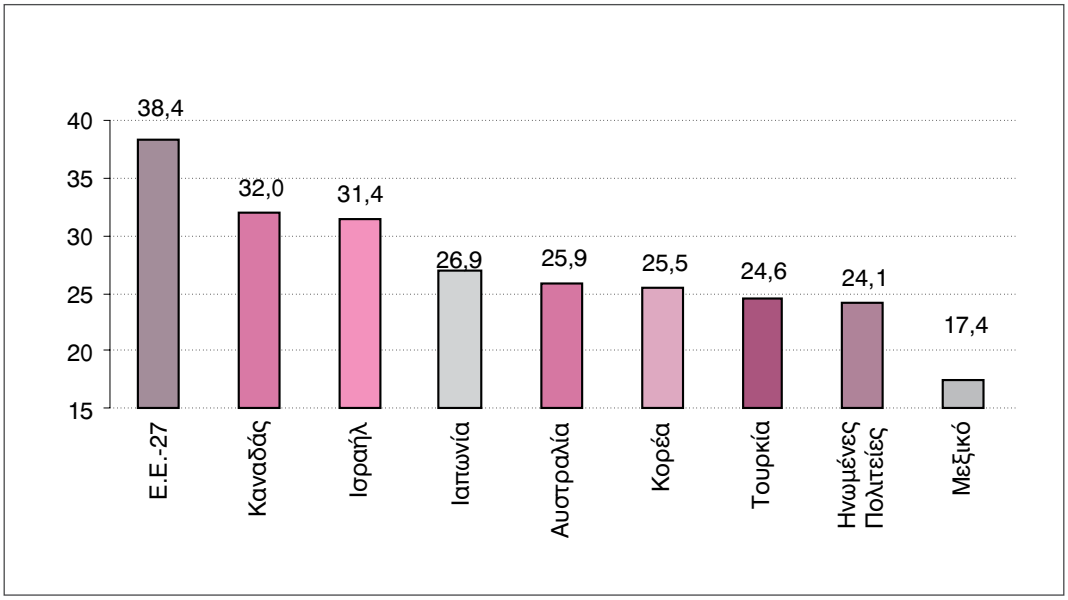

Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Ameco Database και Ο.Ο.Σ.Α.

Η υψηλότερη συνολική φορολογική επιβάρυνση στην Ευρωπαϊκή Ένωση είναι αποτέλεσμα κατά κύριο λόγο της τάσης που επικράτησε κυρίως την δεκαετία του 1970 και λιγότερο τις δεκαετίες 1980 και 1990, όταν στην Ευρώπη υιοθετήθηκαν πολιτικές που εντάσσονταν ως επί το πλείστον στην ανάγκη διεύρυνσης του κοινωνικού κράτους σε νέα πεδία για την κάλυψη των διαρθρωτικών και ιστορικών κοινωνικών ελλειμμάτων άρα και στην ανάγκη διεύρυνσης των πόρων που ήταν αναγκαίοι για την χρηματοδότηση των αναγκών αυτών (βλ. Διάγραμμα 2).

Διάγραμμα 2: Ιστορική εξέλιξη στην συνολική φορολογική επιβάρυνση (συμπεριλαμβανομένων των εισφορών κοινωνικής ασφάλισης), ως ποσοστό του ΑΕΠ, στην Ευρωπαϊκή Ένωση

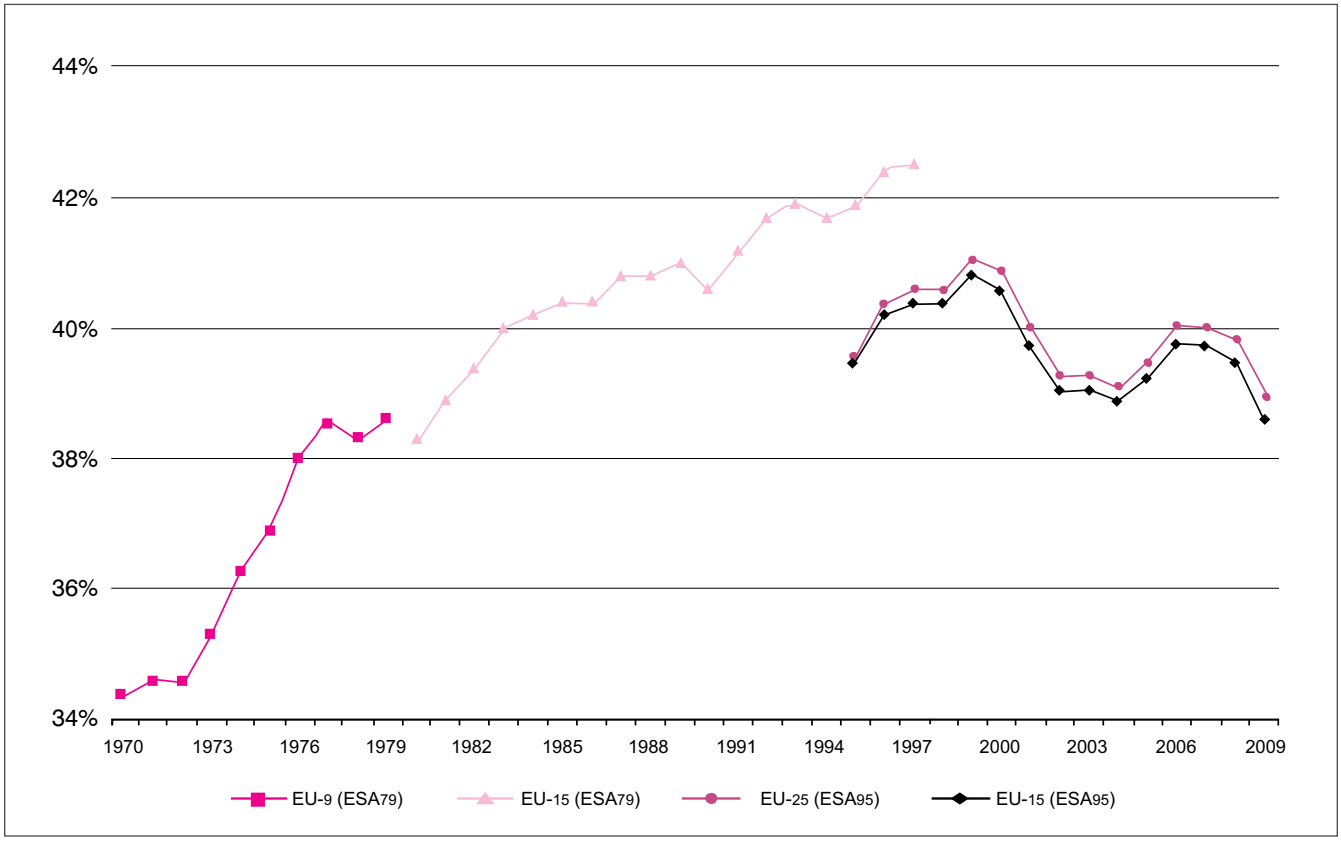

Πηγή: Taxation trends in the European Union, 2011.

Από τις αρχές της δεκαετίας του 1990, αρχικά με την υιοθέτηση της συνθήκης του Μάαστριχτ και στην συνέχεια με το Σύμφωνο Σταθερότητας και Ανάπτυξης, τα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης συμφώνησαν να τηρούν ένα αυστηρό πλαίσιο κανόνων δημοσιονομικής πειθαρχίας. Το αποτέλεσμα των πολιτικών που ακολουθήθηκαν έως τα μέσα της δεκαετίας ήταν ο περιορισμός των δημόσιων δαπανών και η αύξηση των δημόσιων εσόδων με την επιβολή υψηλότερων φορολογικών επιβαρύν-

σεων. Από τα μέσα της δεκαετίας του ’90, τα υψηλά φορολογικά έσοδα επέτρεψαν την μείωση των φορολογικών συντελεστών τόσο στην φορολογία φυσικών προσώπων και επιχειρήσεων όσο και την μείωση των εισφορών κοινωνικής ασφάλισης. Τα αποτελέσματα των πολιτικών μείωσης της συνολικής φορολογικής επιβάρυνσης γίνονται ορατά από τα τέλη της δεκαετίας του ’90 διότι η ισχυρή οικονομική ανάπτυξη είχε ως αποτέλεσμα την αύξηση των συνολικών φορολογικών εσόδων παρά την μείωση των φορολογικών συντελεστών. Σημαντική πτώση στον λόγο φορολογικά έσοδα προς ΑΕΠ σημειώνεται στις αρχές της δεκαετίας του 2000 και ειδικότερα το 2001 και 2002. Η πτώση αυτή των φορολογικών εσόδων ενισχύθηκε και από την οικονομική επιβράδυνση που σημειώνεται στα περισσότερα κράτη μέλη στις αρχές της δεκαετίας. Αποτέλεσμα των υψηλών ρυθμών ανάπτυξης ήταν η αύξηση του δείκτη φορολογική επιβάρυνση προς ΑΕΠ και την τριετία 2004 -2007 όπου παρά την ξεκάθαρη τάση για χαμηλότερους φορολογικούς συντελεστές κυρίως στην φορολογία επιχειρήσεων, η συνολική φορολογική επιβάρυνση αυξήθηκε[5].

Παρά την σημαντική αύξηση των φορολογικών εσόδων η οποία προήλθε κυρίως από τους υψηλούς ρυθμούς ανάπτυξης της ευρωπαϊκής οικονομίας και όχι από την αύξηση των φορολογικών συντελεστών, οι κυβερνήσεις δεν επέλεξαν την περαιτέρω μείωση των φορολογικών συντελεστών αλλά ούτε την αύξηση των δημόσιων δαπανών η οποία θα μπορούσε να δικαιολογηθεί από την αύξηση των δημόσιων εσόδων. Αντίθετα, οι συνολικές δημόσιες δαπάνες μειώθηκαν την τριετία 2004 - 2007 κατά μία μονάδα. Ακολουθήθηκε δηλαδή μια πολιτική σημαντικής μείωση των δημόσιων ελλειμμάτων τα οποία παρέμειναν, στο επίπεδο της ευρωζώνης, χαμηλότερα από το 1%.

Το 2008, η επιβράδυνση των ρυθμών ανάπτυξης είχε ως αποτέλεσμα την μικρή μείωση των συνολικών φορολογικών εσόδων. Σημαντική μείωση υπήρξε το 2009 ως απότοκος της οικονομικής κρίσης και των υφεσιακών αποτελεσμάτων της στην ευρωπαϊκή οικονομία.

Σε σχέση με την κατανομή των φορολογικών βαρών εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης διαπιστώνεται έντονη ανισότητα.

5. Σε περιόδους ισχυρής οικονομικής ανάπτυξης μπορεί να αυξηθούν τα συνολικά φορολογικά έσοδα ως προς το ΑΕΠ ακόμη και αν ακολουθείται μία πολιτική μείωσης των φορολογικών συντελεστών. Αυτό μπορεί να συμβεί για πολλούς λόγους. Για παράδειγμα μπορεί ο υπόχρεος σε φόρο αυξάνοντας το συνολικό του εισόδημα να υπόκειται πλέον σε ομάδα φορολόγησης με υψηλότερο φορολογικό συντελεστή ή ακόμη πολλές επιχειρήσεις που καταγράφουν ζημιές ή χαμηλά κέρδη σε περιόδους οικονομικής άνθισης καταγράφουν υψηλή κερδοφορία.

Διάγραμμα 3: Κατανομή συνολικών φορολογικών βαρών στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης

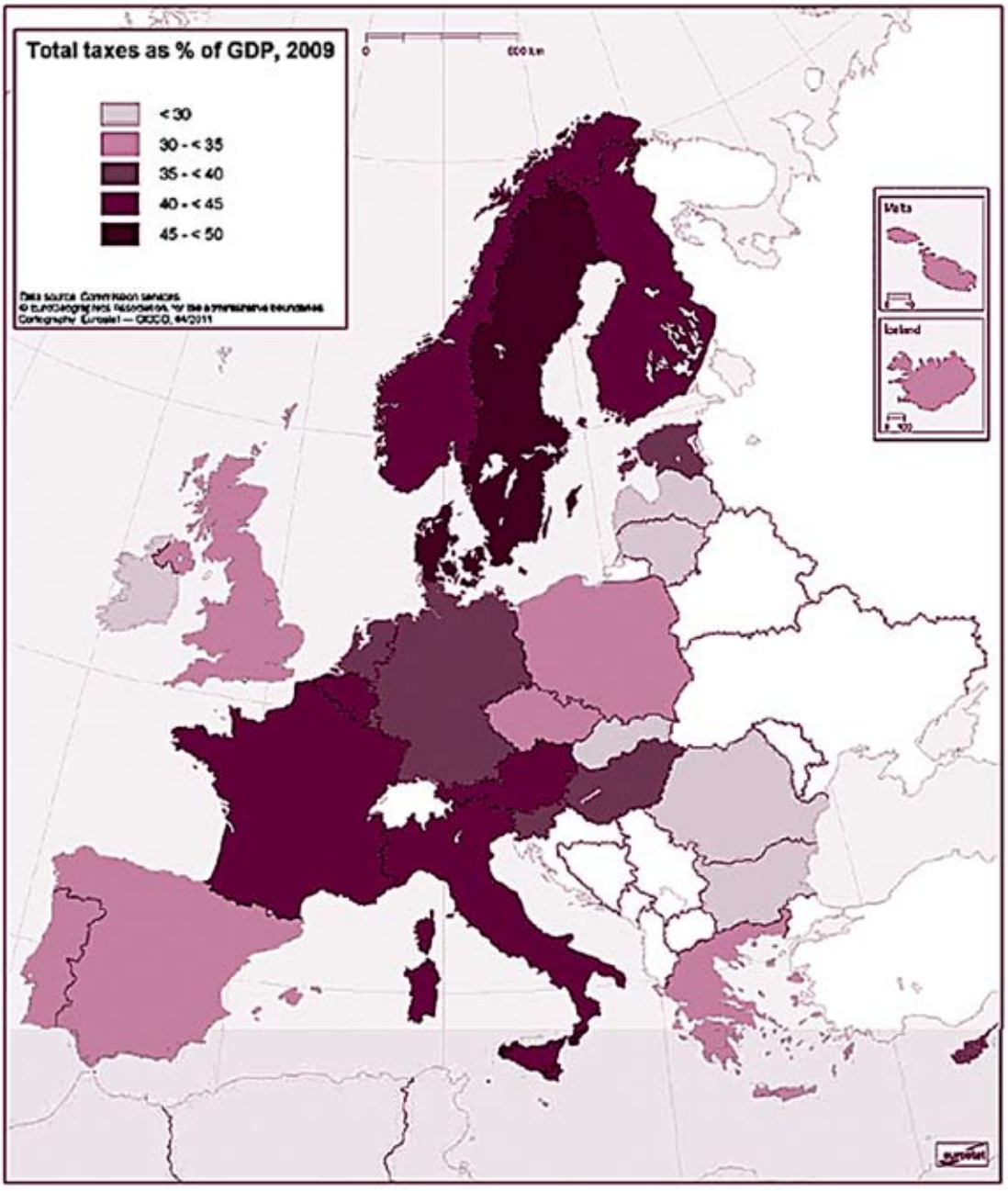

Πηγή: European Commission, Taxation trends in the European Union, 2011.

Όπως παρουσιάζεται στο Διάγραμμα 3, υπάρχουν μεγάλες διαφορές σε σχέση με την κατανομή των φορολογικών βαρών ανάμεσα στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Υπάρχουν ουσιαστικά δύο μεγάλες ομάδες χωρών με υψηλή φορολογία. Οι Σκανδιναβικές χώρες (Νορβηγία, Σουηδία, Φιλανδία) και χώρες που βρίσκονται στο κέντρο της Ευρώπης και συγκεκριμένα το Βέλγιο, η Αυστρία, η Ιταλία και η Γαλλία στις οποίες η συνολική φορολογική επιβάρυνση το 2009 ήταν άνω του 40% του ΑΕΠ. Ακολουθούν η Γερμανία, η Ουγγαρία και η Ολλανδία με τους συντελεστές να κυμαίνονται στο 39,7%, 39,5% και 38,2%, αντίστοιχα, οριακά δηλαδή χαμηλότεροι από αυτούς των γειτονικών τους χωρών. Οι υπόλοιπες χώρες και κυρίως αυτές της ανατολικής Ευρώπης παρουσιάζουν πολύ χαμηλότερα φορολογικά έσοδα ως προς το ΑΕΠ.

Οι διαφορές αυτές στα επίπεδα φορολογικής επιβάρυνσης δεν είναι τωρινό φαινόμενο. Ακόμη και πριν την διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης προς τις χώρες της Ανατολικής Ευρώπης, οι Σκανδιναβικές χώρες είχαν συνολική φορολογική επιβάρυνση κοντά στα επίπεδα του 50% του ΑΕΠ και ταυτόχρονα υπήρχαν χώρες με πολύ χαμηλότερη επιβάρυνση όπως η Ελλάδα, η Ιρλανδία, η Ισπανία και η Πορτογαλία. Μετά την διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης οι διαφορές ανάμεσα στα κράτη μέλη εντάθηκαν ακόμη περισσότερο. Όπως άλλωστε αποτυπώνεται και στο Διάγραμμα 4, τα περισσότερα νέα κράτη - μέλη της Ένωσης τοποθετούνται στα δεξιά του Διαγράμματος με τον μέσο όρο της συνολικής φορολογικής επιβάρυνσης ως προς το ΑΕΠ να είναι κατά 6% χαμηλότερος σε σχέση με τον αντίστοιχο μέσο όρο των παλαιότερων κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης των 15.

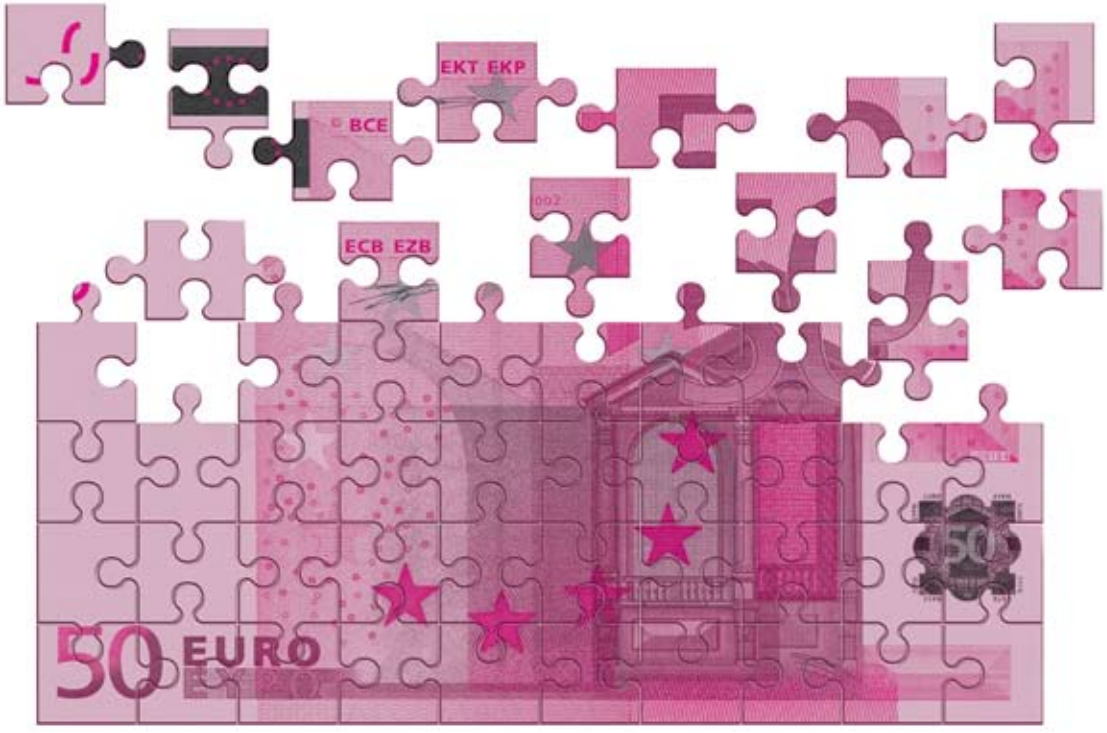

Διάγραμμα 4: Συνολική φορολογική επιβάρυνση (συμπεριλαμβανομένων των εισφορών κοινωνικής ασφάλισης) ως ποσοστό του ΑΕΠ, το 2009.

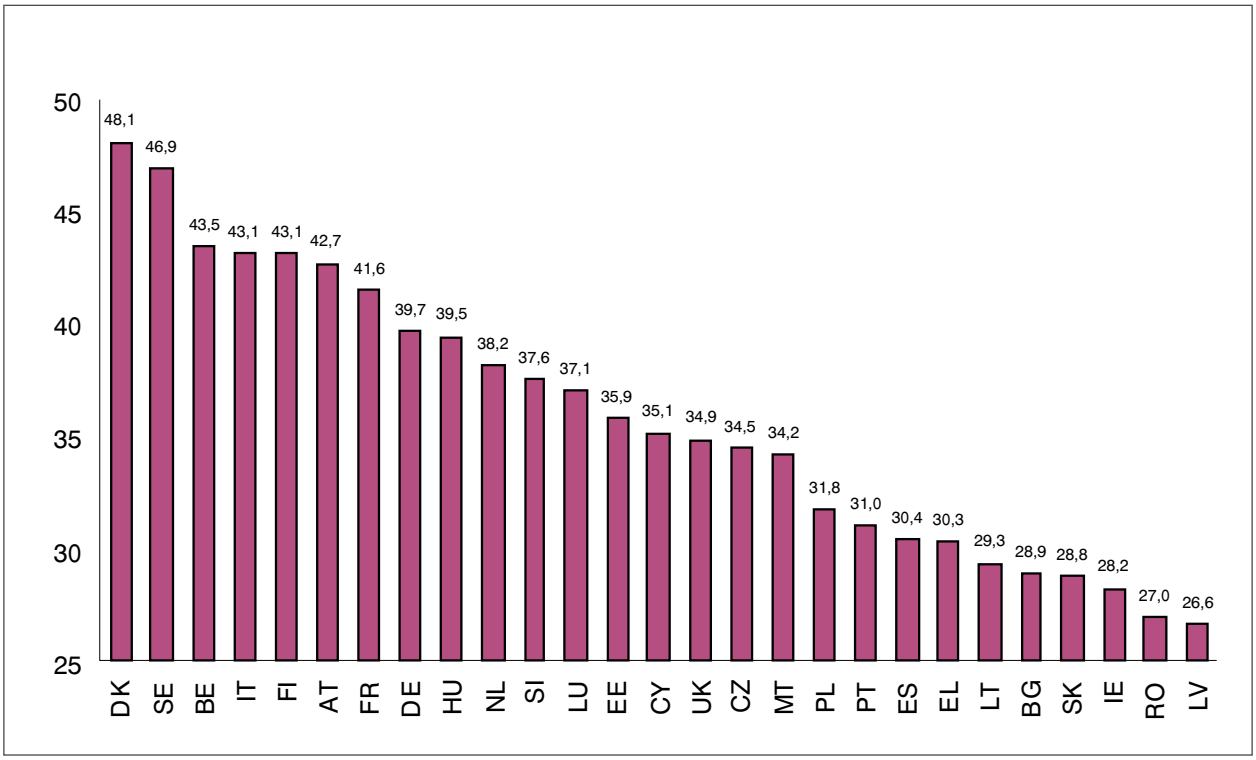

Πηγή: European Commission, Taxation trends in the European Union, 2011.

Στο Διάγραμμα 5, καταγράφονται για τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, οι αλλαγές που σημειώθηκαν στον συντελεστή φορολογικής επιβάρυνσης το διάστημα 2000 – 2009, σε σύγκριση με το αρχικό σημείο, το 2000, που αποτελεί το έτος βάσης. Με το Διάγραμμα αυτό μπορεί κάποιος να διαπιστώσει με σχετική ευκολία τις μεταβολές του συντελεστή συνολικής φορολογικής επιβάρυνσης και την συσχέτισή του με το ύψος του. Οι χώρες που τοποθετούνται στο άνω μισό του Διαγράμματος είναι εκείνες που αύξησαν τους φορολογικούς συντελεστές επιβάρυνσής, το εξεταζόμενο διάστημα (2000 – 2009), ενώ αντίστοιχα οι χώρες που βρίσκονται στο κάτω μισό είναι αυτές που μείωσαν τους φορολογικούς τους συντελεστές, ενώ η τοποθέτηση των χωρών στο Διάγραμμα από αριστερά προς τα δεξιά γίνεται ανάλογα με το ύψος του φορολογικού συντελεστή τους επιβάρυνσης, το 2000.

Διάγραμμα 5: Επίπεδα φορολογικής επιβάρυνσης το 2000 και ποσοστιαία διαφορά στο λόγο φορολογικής επιβάρυνσης προς ΑΕΠ τα έτη 2000-2009.

Πηγή: European Commission, Taxation trends in the European Union, 2011.

Από την ανάλυση του Διαγράμματος προκύπτουν ορισμένα χρήσιμα συμπεράσματα.

Οι 20 από τις 27 χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης μείωσαν τον συντελεστή φορολογικής επιβάρυνσης το διάστημα 2000 - 2009. Αντίθετα, μόλις 7 χώρες αύξησαν τον συντελεστή συνολικής φορολογικής επιβάρυνσης ως προς το ΑΕΠ. Μάλιστα εάν δεν εξετάσουμε τον αριθμητικό μέσο όρο, αλλά σταθμίσουμε τις μεταβολές με το ΑΕΠ της κάθε χώρας, διαπιστώνεται ότι οι μεγάλες αυξήσεις στον συντελεστή φορολογικής επιβάρυνσης της Μάλτας, της Κύπρου και της Εσθονίας λόγω του μικρού μεγέθους του ΑΕΠ αυτών των χωρών επηρεάζουν πολύ λιγότερο τον σταθμισμένο μέσο όρο του συντελεστή συνολικής φορολογικής επιβάρυνσης της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Σε σχέση με την σύγκλιση ή απόκλιση που σημειώθηκε στους φορολογικούς συντελεστές επιβάρυνσης διαπιστώνεται ότι οι χώρες που βρίσκονται στον άξονα που διέρχεται από το άνω αριστερά προς το κάτω δεξιά τμήμα του διαγράμματος δηλαδή οι χώρες που συγκλίνουν προς τον ευρωπαϊκό μέσο όρο είναι 14, με τις υπόλοιπες να αποκλίνουν με τάση την περαι-

τέρω μείωση των συντελεστών φορολογικής επιβάρυνσης. Εξαίρεση αποτελεί η Ιταλία η οποία παρά το γεγονός ότι το 2000, ο συντελεστής της ήταν πάνω από τον ευρωπαϊκό μέσο, το διάστημα 2000-2008 αυξήθηκε περαιτέρω.

4. Σύγκριση Φορολογικών Συστημάτων ανά κατηγορία φόρων

Όσον αφορά την δομή των φορολογικών εσόδων στην Ευρωπαϊκή Ένωση σε σχέση με την διάκριση των φόρων σε έμμεσους, άμεσους και εισφορές κοινωνικής ασφάλισης διαπιστώνεται και σε αυτό το σημείο η ανομοιογένεια εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Στις χώρες της Ανατολικής Ευρώπης παρατηρείται γενικά η τάση να είναι χαμηλότερο το μερίδιο των φορολογικών εσόδων που προέρχεται από την άμεση φορολογία ενώ το υψηλότερο μερίδιο φορολόγησης από άμεσους φόρους καταγράφεται στις χώρες του Ευρωπαϊκού Βορρά.

Αντίθετα, οι χώρες της Ανατολικής Ευρώπης καταγράφουν μεγαλύτερη έμμεση φορολόγηση ως ποσοστό της συνολικής καθώς και υψηλότερες εισφορές κοινωνικής ασφάλισης.

Αναλυτικότερα, σε ότι αφορά τα επίπεδα της άμεσης φορολόγησης στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης διαπιστώνονται τα εξής:

- Η μεγαλύτερη επιβάρυνση από άμεσους φόρους ως ποσοστό της συνολικής φορολογικής επιβάρυνσης, κατά το 2009, καταγράφεται στην Δανία (62,5%), το Ην. Βασίλειο (46,1%), την Σουηδία (42%) και την Μάλτα (40,6%), ενώ η χαμηλότερη στην Σλοβακία (19,2%), την Βουλγαρία (20,2%) και την Λιθουανία (20,6%).

Διάγραμμα 6: Άμεση φορολόγηση κατά το 2009 (% της συνολικής φορολόγησης)

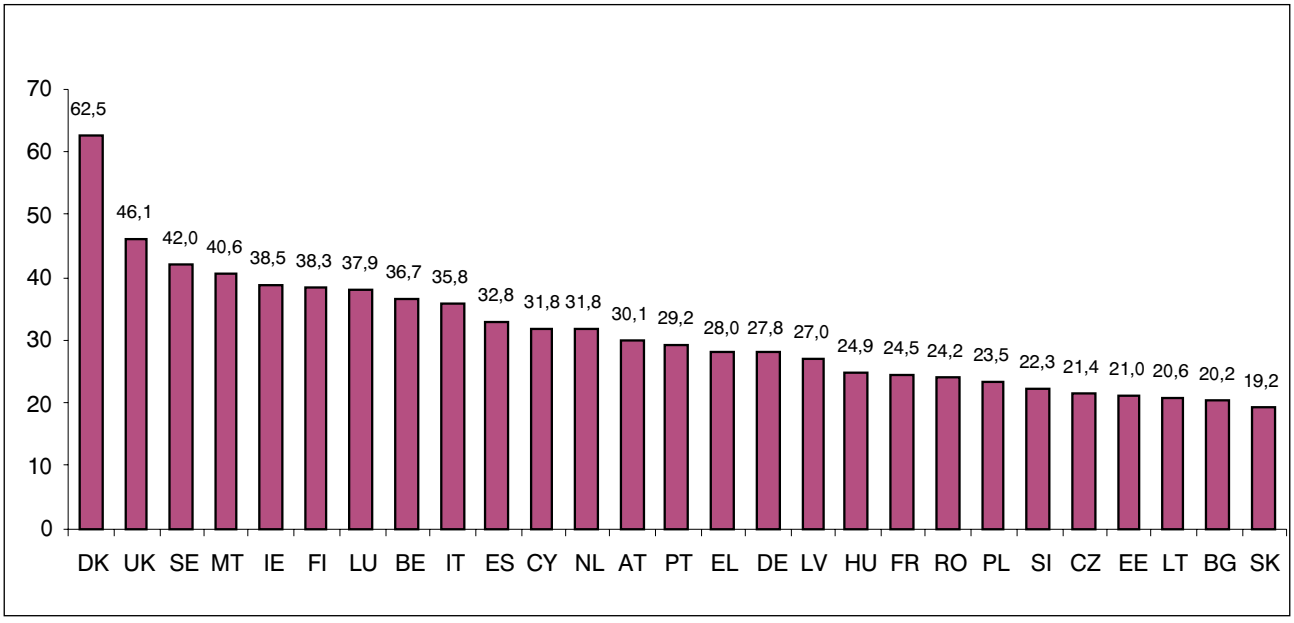

Πηγή: European Commission, Taxation trends in the European Union, 2011.

Σε ότι αφορά τα επίπεδα της έμμεσης φορολόγησης καταγράφονται τα εξής:

- Η μεγαλύτερη επιβάρυνση από έμμεσους φόρους ως ποσοστό της συνολικής φορολογικής επιβάρυνσης, κατά το 2009, καταγράφεται στην Βουλγαρία (53,2%), στην Κύπρο(43,6%) και στην Εσθονία (42,4%), ενώ η χαμηλότερη καταγράφεται στην Ισπανία (29,5%) το Βέλγιο (29,9%) και την Φιλανδία (31,9%).

Διάγραμμα 7: ΄Εμμεση φορολόγηση κατά το 2009 (% της συνολικής φορολόγησης)

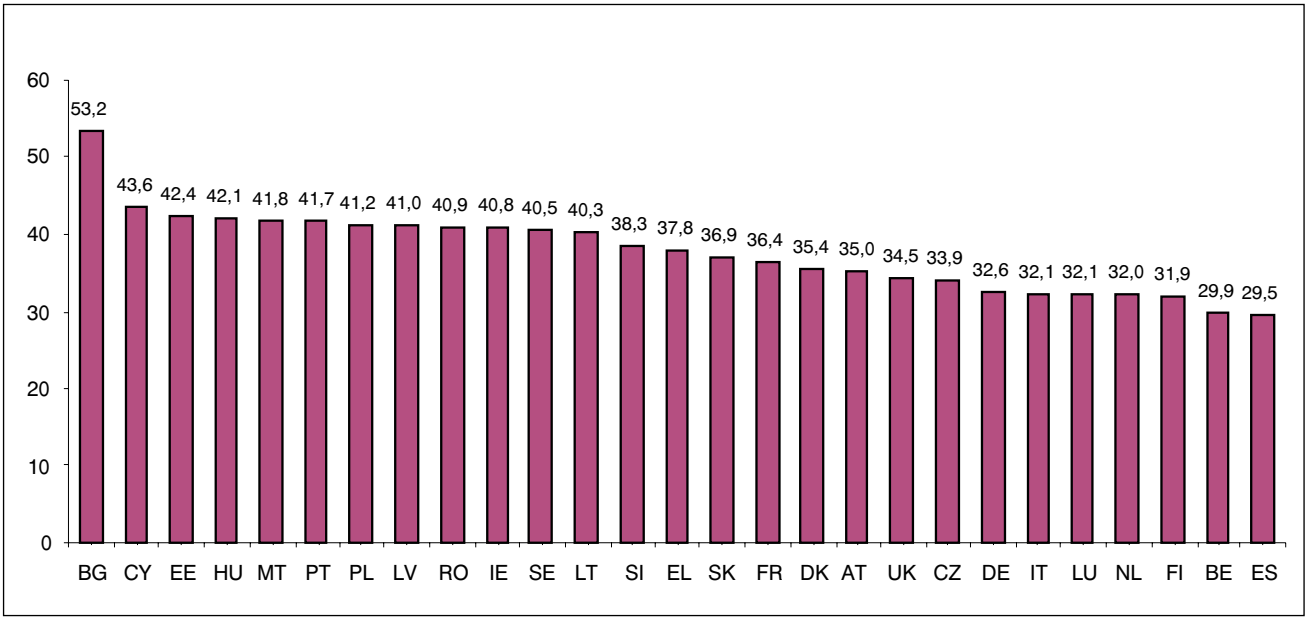

Πηγή: European Commission, Taxation trends in the European Union, 2011.

Σε ότι αφορά τα επίπεδα των εισφορών κοινωνικής ασφάλισης σημειώνονται τα εξής:

- Οι εισφορές κοινωνικής ασφάλισης καταλαμβάνουν το μεγαλύτερο ποσοστό συνολικής φορολόγησης, κατά το 2009, στην Τσεχία (44,7%), την Σλοβακία (43,9%) και την Ισπανία (40,7%). Αντίθετα, το χαμηλότερο ποσοστό καταλαμβάνουν στην Δανία (2,1%), την Σουηδία (17,5%) και την Μάλτα (17,6%).

Διάγραμμα 8: Εισφορές Κοινωνικής Ασφάλισης κατά το 2009 (% της συνολικής φορολόγησης)

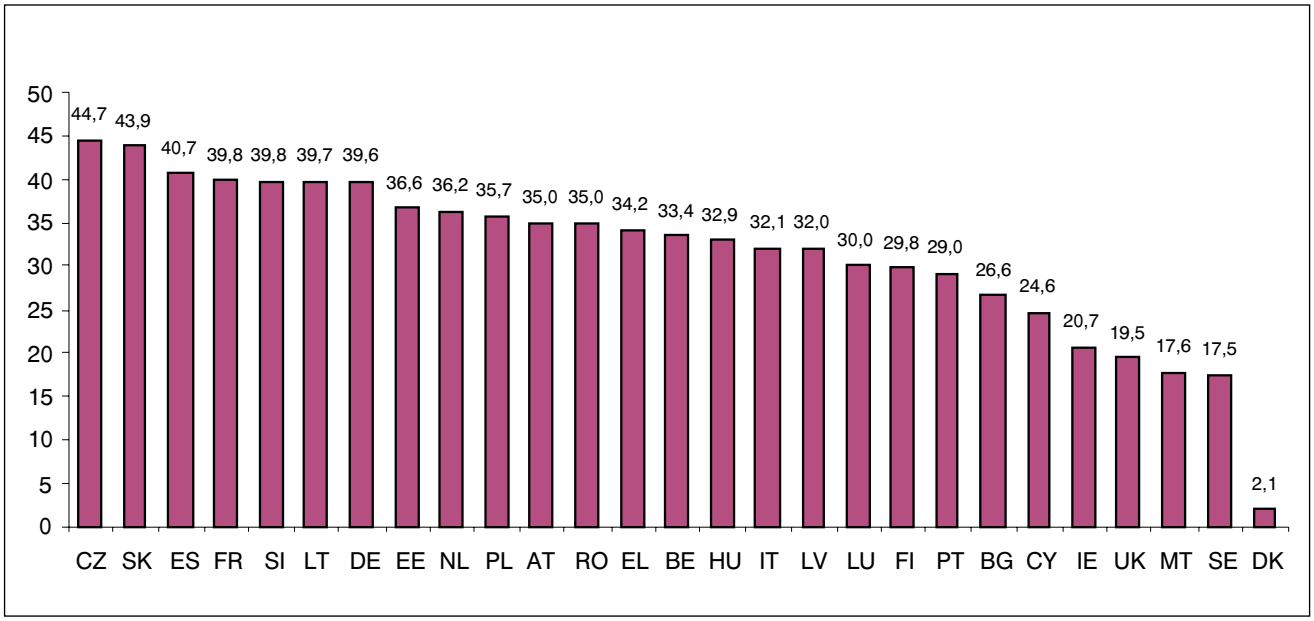

Πηγή: European Commission, Taxation trends in the European Union, 2011.

Οι διαφορές αυτές που παρατηρούνται στην διάρθρωση της συνολικής φορολογικής επιβάρυνσης, σε σχέση με την κλασσική διάκριση των φόρων, αποτυπώνουν και τις διαφορετικές οικονομικές πολιτικές που ακολουθούνται εντός της Ένωσης. Οι χώρες στις οποίες το μερίδιο της άμεσης φορολογικής επιβάρυνσης στην συνολική είναι χαμηλό, ακολουθούν μία πολιτική χαμηλών φορολογικών συντελεστών τόσο στο εισόδημα φυσικών προσώπων όσο κυρίως σε αυτό των επιχειρήσεων με αποτέλεσμα να αντισταθμίζουν τα χαμηλά φορολογικά έσοδα από την άμεση φορολογία, με αυξημένους φορολογικούς συντελεστές έμμεσης φορολογίας (ΦΠΑ κ.α.).

9. Σύγκριση Φορολογικών Συστημάτων βάσει οικονομικών λειτουργιών

Στην ανάλυση που προηγήθηκε παρουσιάστηκαν οι βασικές διαφορές των φορολογικών συστημάτων στην Ευρωπαϊκή Ένωση, με βάση την διάκριση της φορολογικής επιβάρυνσης σε άμεση, έμμεση και ασφαλιστικές εισφορές. Έχει ιδιαίτερο ενδιαφέρον όμως η απεικόνιση της οικονομικής διάστασης της φορολογίας. Η παρουσίαση δηλαδή της φορολογικής επιβάρυνσης στην κατανάλωση, την εργασία και το κεφάλαιο και η ταξινόμηση των κρατών - μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης με βάση την διάκριση αυτή.

Φορολόγηση της κατανάλωσης

Ο τεκμαρτός φορολογικός συντελεστής κατανάλωσης (Implicit tax rate on consumption) ορίζεται ως η αναλογία των φορολογικών εσόδων από την κατανάλωση προς την συνολική καταναλωτική δαπάνη των νοικοκυριών. Οι τεκμαρτοί φορολογικοί συντελεστές μετρούν την συνολική

φορολογική επιβάρυνση και κρίνονται ως αξιόπιστοι για την σύγκριση και ανάλυση των στοιχείων μέσα στο χρόνο, αλλά και μεταξύ διαφορετικών χωρών.

Στο Διάγραμμα 9 αποτυπώνεται η εξέλιξη του μέσου όρου του Τεκμαρτού Φορολογικού Συντελεστή στην κατανάλωση για τα έτη 1995 έως 2009, στα κράτη - μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Διαπιστώνεται από την αρχή της δεκαετίας του 2000 η τάση για υψηλότερη φορολογική επιβάρυνση στην κατανάλωση. Η τάση αυτή διακόπτεται το 2008, όπου σημειώνεται μια μείωση στον δείκτη του τεκμαρτού φορολογικού συντελεστή (-0,6%) η οποία συνεχίζεται και το 2009(-0,5%).

Διάγραμμα 9: Τεκμαρτός Φορολογικός Συντελεστής στην κατανάλωση

Πηγή: European Commission, Taxation trends in the European Union, 2011.

Φορολόγηση της εργασίας

Η πιο ικανοποιητική προσέγγιση της συνολικής φορολογικής επιβάρυνσης της εργασίας γίνεται μέσω του Τεκμαρτού Φορολογικού Συντελεστή Επιβάρυνσης στην εργασία (Implicit Tax Rate on labour), ο οποίος ορίζεται ως η αναλογία του συνόλου των άμεσων και έμμεσων φόρων επί της εργασίας καθώς και των ασφαλιστικών εισφορών εργοδοτών και εργαζομένων προς την ακαθάριστη αμοιβή εργασίας. Η άμεση φορολόγηση περιλαμβάνει τα έσοδα από τη φορολόγηση εργασίας, ενώ η έμμεση φορολόγηση της εργασίας περιλαμβάνει την εφάπαξ φορολόγηση που επιβάλλεται στους εργοδότες.

Η συνολική φορολογική επιβάρυνση στην εργασία, στις χώρες της Ευρωπαϊκής

Ένωσης, αυξάνεται με ένα έντονο ρυθμό από τις αρχές της δεκαετίας του 1970, ενώ συνεχίζει να αυξάνεται, με χαμηλότερο ρυθμό, από τα μέσα της δεκαετίας του 1980 και έως τα μέσα της δεκαετίας του 1990.

Η αύξηση της φορολογικής επιβάρυνσης στην εργασία οφείλεται, κατά την διάρκεια των δεκαετιών του ’70 και του ’80, στην ανάγκη για πόρους με σκοπό την χρηματοδότηση των διευρυμένων κοινωνικών αναγκών, όπως προέκυψαν από την ιστορική πραγματικότητα και τα αιτήματα για διεύρυνση του κοινωνικού κράτους έως και τα μέσα της δεκαετίας του 2000, όταν κυριάρχησε πανευρωπαϊκά η άποψη ότι η αύξηση της φορολογικής επιβάρυνσης στην εργασία δρα ανασταλτικά στην καταπολέμηση της ανεργίας. Πρέπει να τονιστεί σε αυτό το σημείο ότι η φορολογική επιβάρυνση στην εργασία, όπως συμβαίνει και με την επιβάρυνση στην κατανάλωση, δεν χαρακτηρίζεται από ομοιογένεια στους κόλπους των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Από την μία πλευρά υπάρχουν χώρες με πολύ χαμηλό τεκμαρτό φορολογικό συντελεστή στην εργασία, όπως είναι η Μάλτα (20,2%), η Πορτογαλία (23,1%) και η Ρουμανία (24,3%), ενώ από την άλλη υπάρχουν χώρες με πολύ υψηλό συντελεστή όπως είναι η Ιταλία (42,6%), το Βέλγιο (41,5%), η Γαλλία (41,1%) και η Ουγγαρία (41%).

Διάγραμμα 10: Τεκμαρτός Φορολογικός Συντελεστής στην εργασία, στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, το 2009.

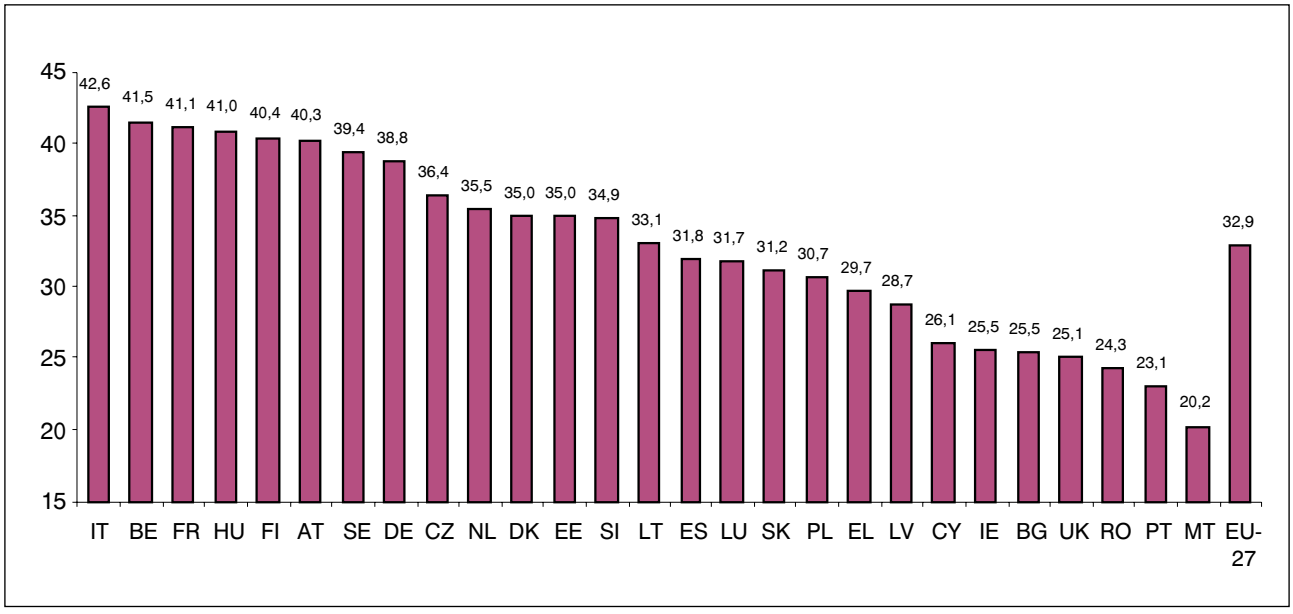

Πηγή: European Commission, Taxation trends in the European Union, 2011.

Φορολόγηση του κεφαλαίου

Από την δεκαετία του 1990, οι σημαντικότερες μεταρρυθμίσεις των φορολογικών συστημάτων στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης αφορούν θέματα που άπτονται στην φορολογία κεφαλαίου, με ιδιαίτερη έμφαση στο κομμάτι που έχει να κάνει με την φορολόγηση των επιχειρήσεων. Η ανάγκη προσαρμογής των φορολογικών συστημάτων των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης στις νέες συνθήκες που διαμορφώθηκαν, κυρίως τις δύο τελευταίες δεκαετίες, με την ουσιαστικότερη ενοποίηση της Ένωσης, αλλά και με την διεύρυνσή της προς την Νοτιοανατολική Ευρώπη, ήταν ο βασικός παράγοντας για τις μεταβολές που συντελέστηκαν. Η αύξηση της κινητικότητας του κεφαλαίου, σε αντίθεση με την χαμηλή κινητικότητα στην εργασία, είχε ως αποτέλεσμα να ενταθεί η συζήτηση γύρω από το ύψος των συντελεστών φορολογικής επιβάρυνσης των επιχειρήσεων και την συσχέτισή τους με το ύψος των εγχώριων και ξένων επενδύσεων αλλά και με το επίπεδο των δημοσίων εσόδων. Από την μία δηλαδή υποστηρίζεται η άποψη ότι οι χαμηλοί φορολογικοί συντελεστές αποτελούν κίνητρο προσέλκυσης ξένων επενδύσεων καθώς και εργαλείο συγκράτησης της διαφυγής των εγχώριων επενδύσεων προς το εξωτερικό, την στιγμή μάλιστα που εντείνεται στην Ευρωπαϊκή Ένωση το φαινόμενο του φορολογικού ανταγωνισμού. Από την άλλη διατυπώνεται η άποψη ότι το χαμηλό ύψος των φορολογικών συντελεστών έχει δυσμενή αποτελέσματα στα δημόσια οικονομικά καθώς και ότι δεν αποτελεί το κύριο παράγοντα για την προσέλκυση ή διατήρηση των επενδύσεων αντίθετα υπάρχουν σημαντικότεροι παράγοντες όπως η αντιμετώπιση της γραφειοκρατίας, το επιχειρηματικό περιβάλλον, η δυνατότητα ανάπτυξης καινοτομιών, οι υποδομές κτλ. Σε κάθε περίπτωση οι οικονομικές πολιτικές στην Ευρωπαϊκή Ένωση υιοθετούν στην μεγάλη τους πλειοψηφία το μοντέλο της μείωσης των φορολογικών συντελεστών επιβάρυνσης του κεφαλαίου.

Η χρήση των φορολογικών κλιμακίων και των συντελεστών που ισχύουν για την φορολόγηση του κεφαλαίου, καθώς και η αποτύπωση των φορολογικών εσόδων από την φορολόγηση του κεφαλαίου ως ποσοστό του ΑΕΠ, παρότι αποτελεί μία ένδειξη για την διάρθρωση του φορολογικού συστήματος της χώρας, δεν μπορεί να αποτελέσει μία ολοκληρωμένη εικόνα για την συνολική φορολογική μεταχείριση του κεφαλαίου, διότι όπως ακριβώς συμβαίνει και με την φορολόγηση της κατανάλωσης και της εργασίας, συνιστά μία ονομαστική παράμετρο ενός φορολογικού συστήματος δίχως να παρέχει πληροφόρηση για το μέγεθος της φορολογικής βάσης που σχετίζεται με την φορολόγηση κεφαλαίου. Η φορολογική βάση όμως έχει ιδιαίτερη σημασία καθώς μεταξύ των χωρών μελών της Ένωσης παρατηρείται μεγάλη διαφοροποίηση.

Για την σύγκριση επομένως της φορολογίας κεφαλαίου ανάμεσα στα κράτη μέλη χρησιμοποιείται ο τεκμαρτός φορολογικός συντελεστής επιβάρυνσης του κεφαλαίου που αποτελεί μία ακριβή προσέγγιση της συνολικής φορολογικής επιβάρυνσης στο κεφάλαιο και περιλαμβάνει την φορολογία επί των τόκων καταθέσεων σε πανευρωπαϊκό επίπεδο, την φορολόγηση των κερδών από ιδιωτικές επενδύσεις, την φορολό-

γηση των χρηματιστηριακών συναλλαγών και την φορολόγηση κατοχής περιουσιακών στοιχείων.

Σύμφωνα με τον τεκμαρτό φορολογικό συντελεστή κεφαλαίου υπάρχει ανομοιογένεια εντός των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης σε σχέση με την συνολική φορολογική επιβάρυνση του κεφαλαίου. Οι χώρες με την υψηλότερη επιβάρυνση είναι η Δανία (43,8%), η Ιταλία (39,1%) και το Ην. Βασίλειο (38,9%). Στον αντίποδα είναι οι χώρες της ανατολικής Ευρώπης και συγκεκριμένα, η Λιθουανία (10,3%), η Λετονία (10,9%) και η Εσθονία (14,0%).

Διάγραμμα 11: Τεκμαρτός Φορολογικός Συντελεστής στο κεφάλαιο, στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τις οποίες υπάρχουν στοιχεία, το 2009.

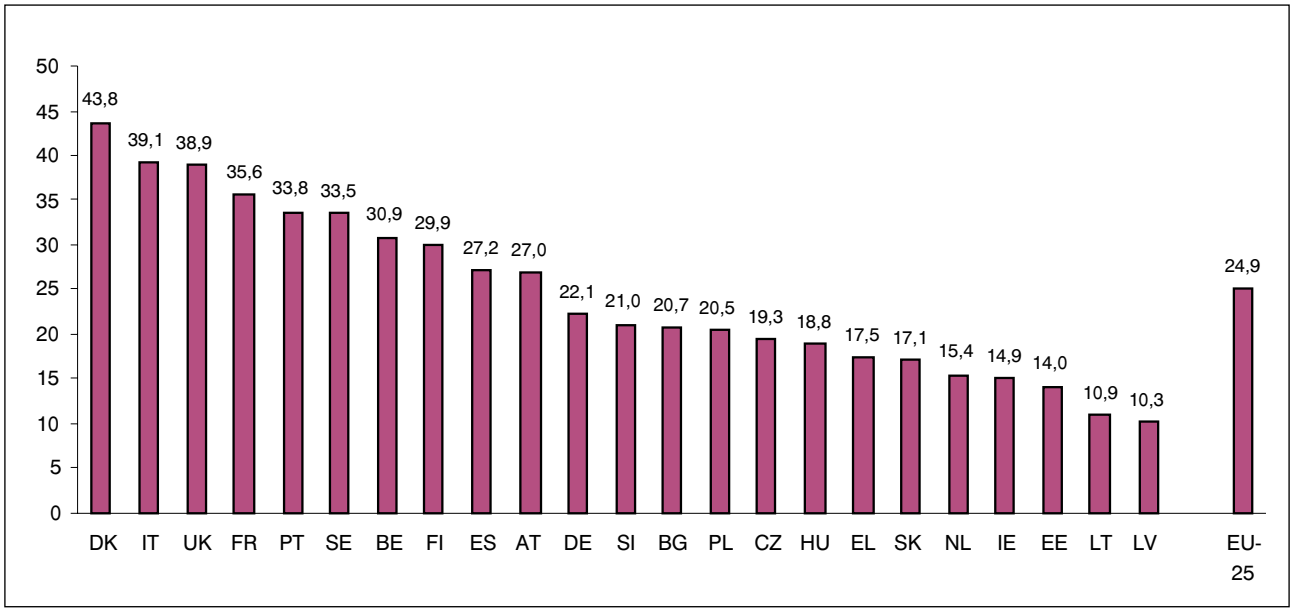

Πηγή: European Commission, Taxation trends in the European Union, 2011.

6. Φορολογική επιβάρυνση στην Ελλάδα

Η συνολική φορολογική επιβάρυνση της Ελλάδας (συμπεριλαμβανομένων και των εισφορών κοινωνικής ασφάλισης) ως προς το ΑΕΠ, το 2009, ήταν στο επίπεδο του 30,3%, αρκετά χαμηλότερα από τον μέσο όρο των 27 χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης (35,8%). Επίσης, η Ελλάδα κατείχε το χαμηλότερο ποσοστό για τις χώρες της ζώνης του ευρώ, στις οποίες ο μέσος όρος είναι 36,5%.

Διάγραμμα 12: Συνολική Φορολογική Επιβάρυνση (ποσοστό του ΑΕΠ) σε Ελλάδα - Ευρωπαϊκή Ένωση

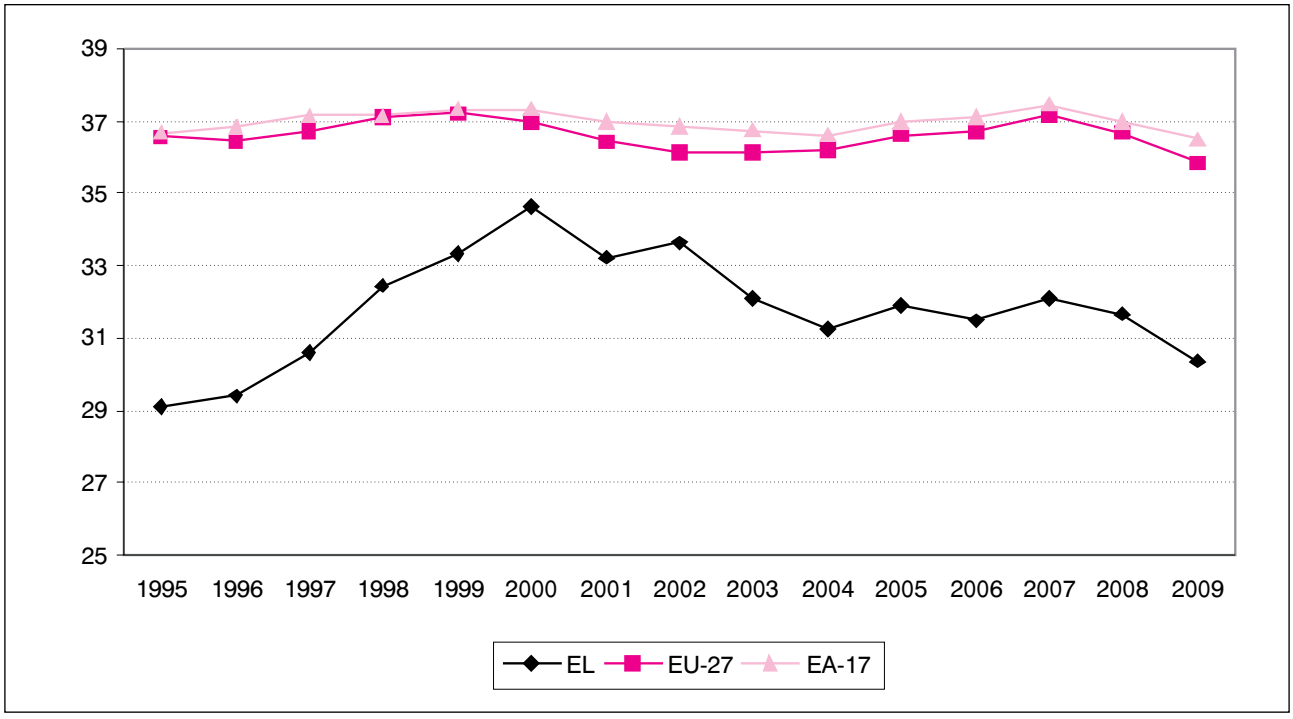

Πηγή: European Commission, Taxation trends in the European Union, 2011.

Από την σύγκριση της συνολικής φορολογικής επιβάρυνσης, ως ποσοστό του ΑΕΠ, ανάμεσα στην Ελλάδα και την Ευρωπαϊκή Ένωση προκύπτουν ορισμένα χρήσιμα συμπεράσματα:

- ✔ Διαχρονικά, το επίπεδο φορολογικής επιβάρυνσης στην Ελλάδα, είναι χαμηλότερο από τον μέσο όρο τόσο της EU-27 όσο και της EA-17.
- ✔ Ενώ, στην υπόλοιπη Ευρώπη η φορολογική επιβάρυνση παραμένει σχετικά σταθερή, στην Ελλάδα διαπιστώνονται τρεις ουσιαστικά φάσεις. Στην πρώτη φάση, έως και το 2000, υπάρχει μια ενίσχυση της συνολικής φορολογικής επιβάρυνσης. Στην δεύτερη φάση που διαρκεί έως και το 2004, η συνολική φορολογική επιβάρυνση μειώνεται και αποκλίνει περαιτέρω από τον ευρωπαϊκό μέσο όρο. Στην τρίτη φάση (έως και το 2008) η φορολογική επιβάρυνση παραμένει σταθερή, ενώ έκτοτε μειώνεται εκ νέου λόγω της οικονομικής κρίσης και της ύφεσης.
- ✔ Έχει ιδιαίτερη σημασία να σχολιασθεί το γεγονός της μείωσης της φορολογικής επιβάρυνσης την δεκαετία 2000-2008, διότι η έντονη οικονομική ανάπτυξη θα έπρεπε λογικά να αυξάνει τα φορολογικά έσοδα. Στην προκειμένη περίπτωση αυτό δεν συμβαίνει και άρα μπορεί να αποδοθεί στις επιπτώσεις της φορολογικής πολιτικής που ασκήθηκε και όχι στις επιδράσεις του οικονομικού κύκλου.

Σε ότι αφορά την διάρθρωση των φορο-

λογικών εσόδων, διαπιστώνεται ότι το μεγαλύτερο ποσοστό στην Ελλάδα προέρχεται από την έμμεση φορολογία. Μάλιστα το χάσμα ανάμεσα σε άμεσους και έμμεσους φόρους είναι πολύ μεγαλύτερο στην Ελλάδα σε σχέση με τον μέσο όρο των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Προκύπτει δηλαδή ότι συγκριτικά με τις υπόλοιπες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η Ελλάδα σε μεγαλύτερο βαθμό επιβαρύνει τους πολίτες της με την κοινωνικά άδικη έμμεση φορολόγηση παρά με άμεσους φόρους που μπορεί να είναι αναδιανεμητικοί και κοινωνικά δίκαιοι.

Διάγραμμα 13: Άμεσοι φόροι - Έμμεσοι φόροι - Εισφορές Κοινωνικής ασφάλισης ως ποσοστό της συνολικής φορολογικής επιβάρυνσης στην Ελλάδα.

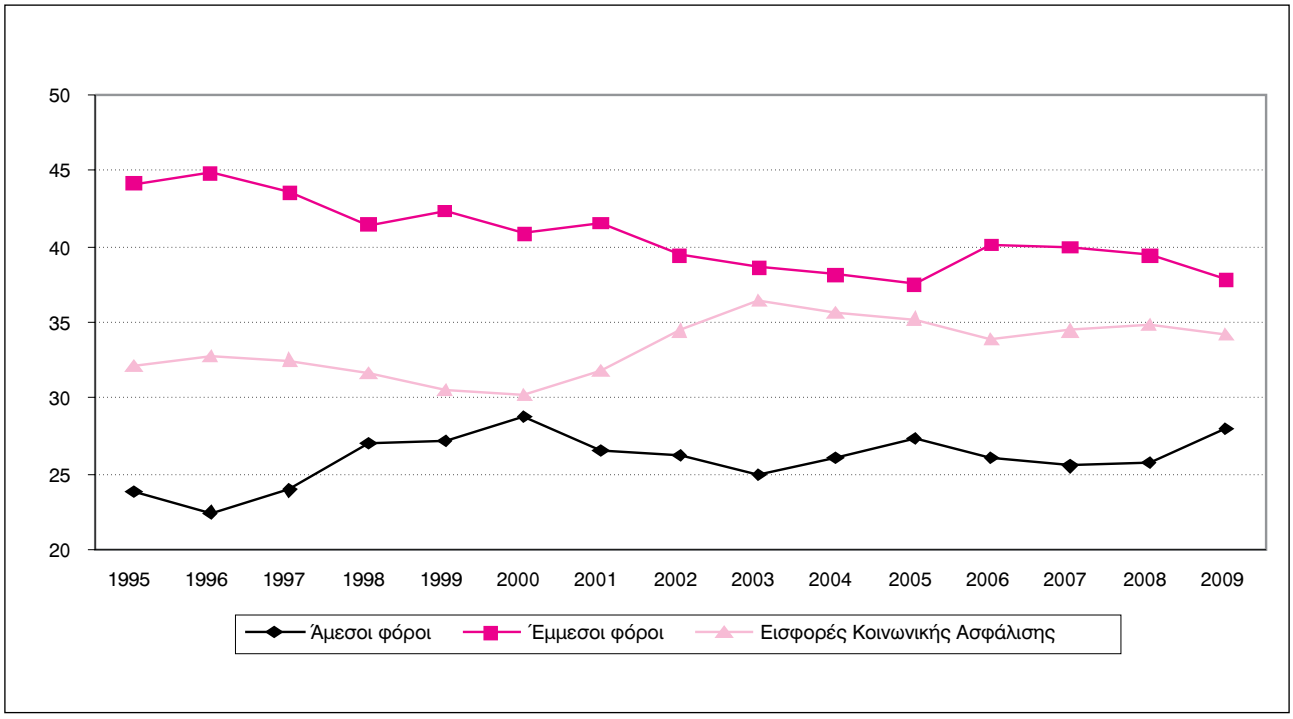

Πηγή: European Commission, Taxation trends in the European Union, 2011.

Επίσης όπως αποτυπώνεται στα Διαγράμματα 15 και 16, η φορολογική πολιτική που ασκήθηκε στην Ελλάδα από το 2000 έως το 2005 (έτος με τα τελευταία διαθέσιμα στατιστικά στοιχεία της Eurostat), μείωσε τους φορολογικούς συντελεστές επί των κερδών των επιχειρήσεων και διατήρησε σταθερούς τους συντελεστές επί των εισοδημάτων της εργασίας. Εφήρμοσε δηλαδή, μειωμένους φορολογικούς συντελεστές στο αυξανόμενο μερίδιο των κερδών και σταθερούς συντελεστές στο μειούμενο μερίδιο της εργασίας. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα τα φορολογικά έσοδα να μειώνονται συνεχώς έναντι αυτών που θα υπήρχαν αν οι αυξημένοι φορολογικοί

6. ΙΝΕ ΓΣΕΕ-ΑΔΕΔΥ: Η ελληνική οικονομία και η απασχόληση. Ετήσια Έκθεση 2009.

συντελεστές εφαρμόζονταν επί του αυξημένου μεριδίου του ΑΕΠ (δηλαδή επί των κερδών, των τόκων και των προσόδων)[6].

Επιπλέον, η σύγκριση των τεκμαρτών φορολογικών συντελεστών στα κέρδη των επιχειρήσεων και την εργασία, ανάμεσα στην Ελλάδα και τις υπόλοιπες χώρες της ΕΑ-17, οδηγεί στο συμπέρασμα ότι την ίδια χρονική περίοδο:

- ✔ Ο τεκμαρτός φορολογικός συντελεστής κερδών των επιχειρήσεων μειώνεται κατά πολύ περισσότερο στην Ελλάδα σε σχέση με τις άλλες χώρες με αποτέλεσμα, ενώ το 2000 η φορολογική επιβάρυνση των κερδών των επιχειρήσεων, στην Ελλάδα, ήταν υψηλότερη σε σχέση με τον μέσο όρο της Ευρωζώνης κατά 1,8 μονάδες, το 2005 να είναι χαμηλότερη κατά 1,9 μονάδες.
- ✔ Ο τεκμαρτός φορολογικός συντελεστής εργασίας μειώνεται σε χαμηλότερο βαθμό σε σχέση με τις άλλες χώρες με αποτέλεσμα, ενώ το 2000, η φορολογική επιβάρυνση στην εργασία ήταν ίδια με τον μέσο όρο της Ευρωζώνης, το 2005 να είναι υψηλότερη κατά 0,3 μονάδες.

Διάγραμμα 14 : Τεκμαρτοί φορολογικοί συντελεστές στα κέρδη των επιχειρήσεων και την εργασία, Ελλάδα, 2000-2005

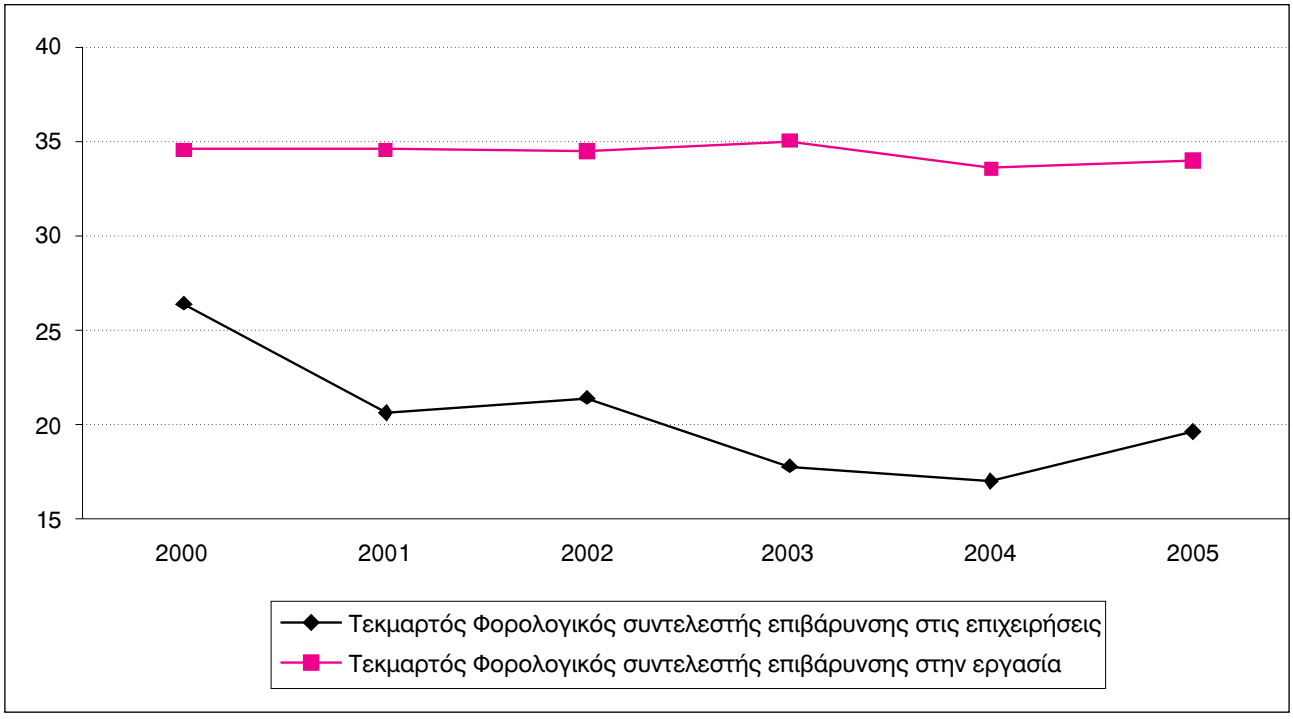

Πηγή: European Commission, Taxation trends in the European Union, 2011.

Διάγραμμα 15: Τεκμαρτός φορολογικός συντελεστής στα κέρδη των επιχειρήσεων, Ελλάδα - ΕΑ-17, 2000-2005

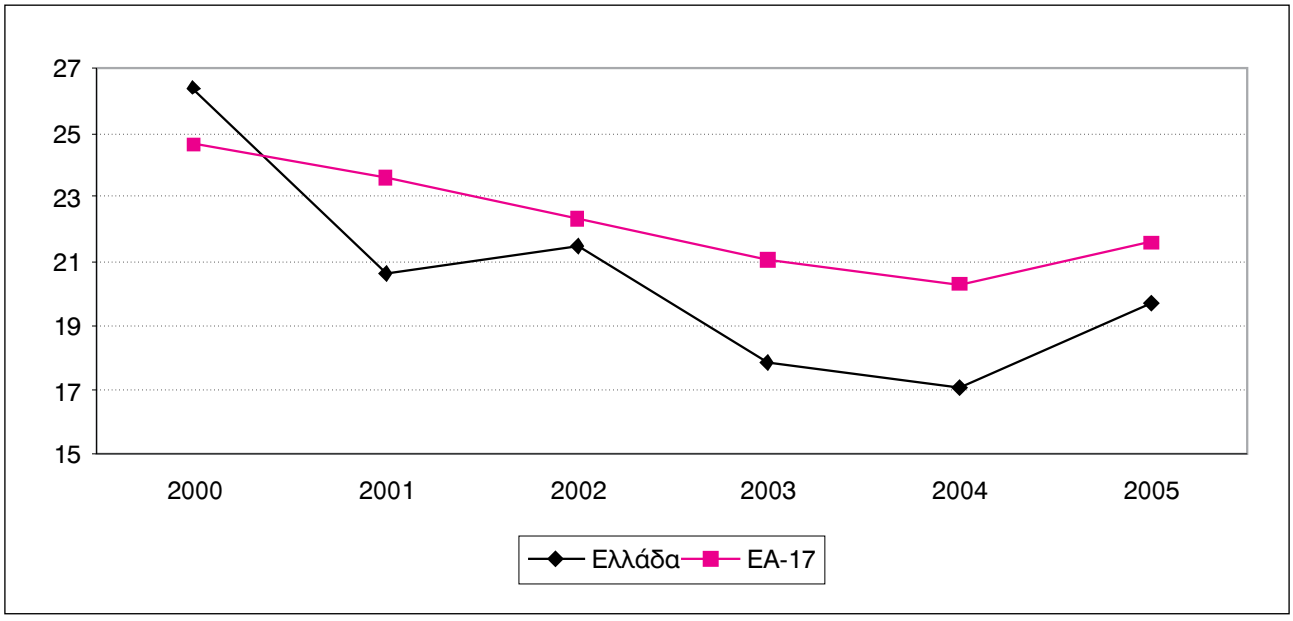

Πηγή: European Commission, Taxation trends in the European Union, 2011

Διάγραμμα16: Τεκμαρτός φορολογικός συντελεστής στην εργασία, Ελλάδα - ΕΑ-17, 2000-2005

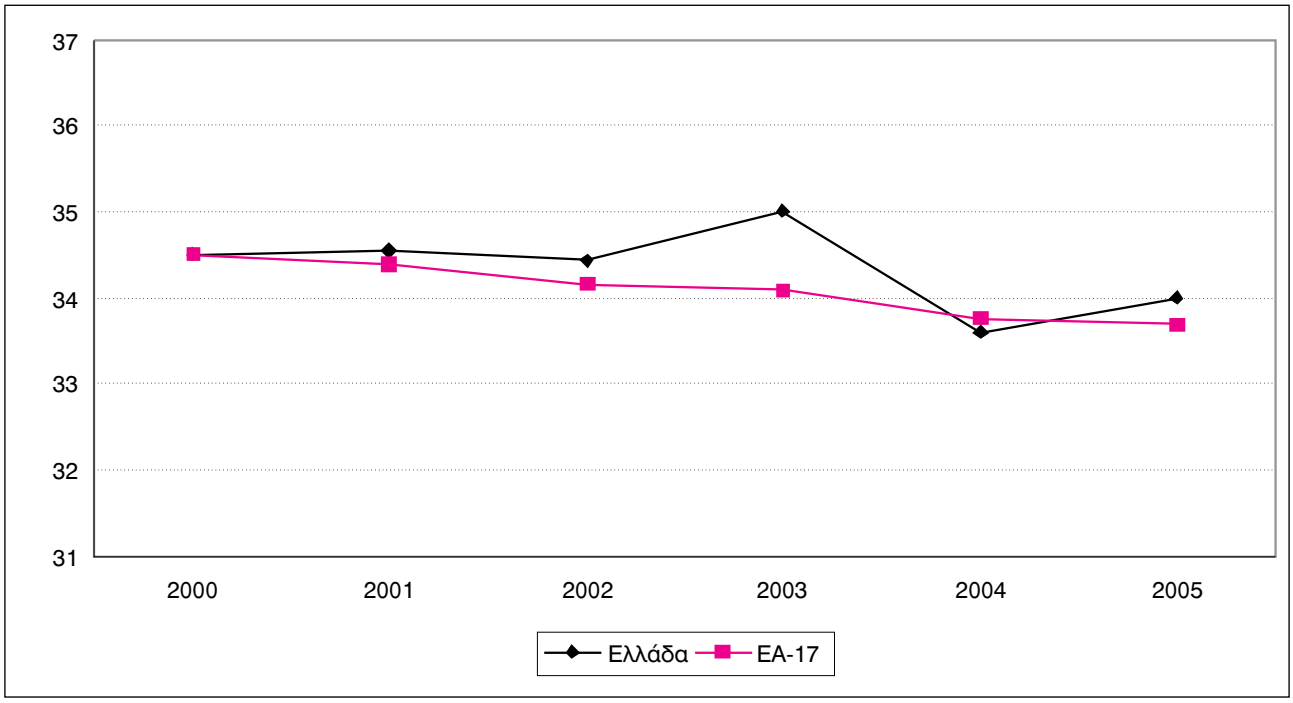

Πηγή: European Commission, Taxation trends in the European Union, 2011.

Τα στοιχεία της τελευταίας μελέτης του ΟΟΣΑ[7] επιβεβαιώνουν τα παραπάνω συμπεράσματα. Ειδικότερα, για το 2011, η συνολική φορολογική επιβάρυνση της εργασίας στην Ελλάδα διαμορφώνεται στο 37,8% έχοντας αυξηθεί την τελευταία δεκαετία κατά 4 ποσοστιαίες μονάδες σε σχέση με το μέσο όρο του ΟΟΣΑ. Επιπλέον, η φορολογική επιβάρυνση αυξήθηκε στην Ελλάδα στο 35,6% της μικτής αμοιβής το 2011 από 34,3% το 2000, ενώ για το ίδιο διάστημα ο μέσος όρος του ΟΟΣΑ υποχώρησε στο 31,7%, από 33,3%. Ταυτόχρονα, η συνολική φορολογική επιβάρυνση επί του εργατικού κόστους για έναν ανύπαντρο γονιό που λαμβάνει μισθό της τάξεως του 67% του μέσου όρου των αμοιβών της χώρας, ανέρχεται σε επίπεδα 19% υψηλότερα από το μέσο όρο του ΟΟΣΑ, ενώ 12% υψηλότερη είναι η επιβάρυνση στον μισθό παντρεμένου εργαζόμενου με δύο παιδιά.

Αν συνυπολογίσει κανείς στις στρεβλώσεις του φορολογικού συστήματος που σε καμία περίπτωση δεν μπορεί να χαρακτηριστεί ως αναπτυξιακό και αναδιανεμητικό, τα στοιχεία της Γενικής Γραμματείας Πληροφοριακών Συστημάτων για το οικονομικό έτος 2010, αντιλαμβάνεται κανείς το μέγεθος της ανισοκατανομής των φορολογικών βαρών αλλά και της εκτεταμένης φοροδιαφυγής που περιορίζει δραστικά τα φορολογικά έσοδα του κράτους.

Συγκεκριμένα, σχετικά με το δηλωθέν εισόδημα, το 87% προέρχεται φυσικά πρόσωπα (εκ των οποίων το 70,2% από μισθωτούς και συνταξιούχους και το 16,8% από λοιπά φυσικά πρόσωπα) και μόλις το 13% από νομικά πρόσωπα.

Ενώ σε σχέση με τα φορολογικά έσοδα από την άμεση φορολογία, το 72,3% προέρχεται από φόρους που καταβάλλουν φυσικά πρόσωπα (εκ των οποίων το 55,5% από μισθωτούς και συνταξιούχους και 15,8% από τα λοιπά φυσικά πρόσωπα), και μόλις το 28,7% από νομικά πρόσωπα.

7. Επίλογος

Στην παρούσα εργασία παρουσιάζεται μία συνοπτική στατιστική αποτύπωση των βασικών χαρακτηριστικών και τάσεων των φορολογικών συστημάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, το διάστημα 2000 - 2009, έτος για το οποίο υπάρχουν τα τελευταία διαθέσιμα και συγκρίσιμα, σε επίπεδο ΕΕ, στοιχεία.

Βασικός στόχος της είναι να συμβάλλει στην συζήτηση που διεξάγεται, σχετικά με τις κατευθύνσεις των αλλαγών που χρειάζονται στο φορολογικό σύστημα της χώρας, οι οποίες μάλιστα κρίνονται επιτακτικές, στα πλαίσια, αφενός της δημοσιονομικής προσαρμογής και αφετέρου στην ανάγκη διαμόρφωσης ενός δίκαιου και αναπτυξιακού φορολογικού συστήματος.

Με την στατιστική και συγκριτική παρουσίαση των βασικών στοιχείων των φορολογικών συστημάτων επιχειρείται και κάτι ακόμη. Να εξαχθούν κάποια βασικά συμπεράσματα για τις αιτίες της δημοσιονομικής κρίσης στην Ελλάδα, αλλά και να δοθούν κάποιες απαντήσεις σε όλους όσοι αναζη-

7. OECD, «Taxing Wages 2011», OECD Publishing, 2012.

τούν την αιτία του δημοσιονομικού εκτροχιασμού αποκλειστικά στην κατεύθυνση των δαπανών του κρατικού προϋπολογισμού αγνοώντας το σκέλος των εσόδων.

Στην πρώτη ενότητα δίνεται μία εικόνα του θεσμικού πλαισίου εντός του οποίου ασκείται η φορολογική πολιτική στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Το συμπέρασμα που προκύπτει από την συνοπτική παρουσίαση του, είναι ότι παραμένει το χάσμα μεταξύ των αποφάσεων που χρειάζονται στον φορολογικό τομέα για να επιτευχθούν οι στόχοι της Ένωσης και των αποτελεσμάτων που έχουν επιτευχθεί. Μάλιστα, η δημιουργία της Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης, η διεύρυνση προς τα ανατολικά αλλά και οι τεχνολογικές καινοτομίες και εξελίξεις όπως είναι η επέκταση του ηλεκτρονικού εμπορίου μεταβάλλουν διαρκώς τις συνθήκες εντός των οποίων η Ένωση καλείται να διαμορφώσει την φορολογική της πολιτική. Τόσο στα ζητήματα άμεσης φορολογίας που παραμένει ζητούμενο ο εναρμονισμός των φορολογικών συστημάτων, όσο και στα ζητήματα έμμεσης φορολογίας με τα προβλήματα που δημιουργούνται από την εφαρμογή του ΦΠΑ και των άλλων έμμεσων φόρων διαπιστώνεται η ανάγκη επιτάχυνσης των ενεργειών της Ένωσης προς την κατεύθυνση εμβάθυνσης της οικονομικής, κοινωνικής και πολιτικής ολοκλήρωσης της Ευρωπαϊκής Ένωσης και ειδικότερα την αντιμετώπιση του φαινομένου του φορολογικού ανταγωνισμού με τις αρνητικές επιδράσεις του στα δημοσιονομικά αρκετών χωρών.

Στην επόμενη ενότητα παρουσιάζεται η συνολική φορολογική επιβάρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης η οποία παραμένει πολύ υψηλότερη σε σχέση με τις χώρες του ΟΟΣΑ. Επίσης, διαπιστώνεται η έντονη ανισορροπία στην κατανομή των φορολογικών βαρών εντός των χωρών της Ένωσης, αλλά και όσον αφορά την δομή των φορολογικών εσόδων στην Ευρωπαϊκή Ένωση σε σχέση με την διάκριση των φόρων σε έμμεσους, άμεσους και εισφορές κοινωνικής ασφάλισης, αλλά και με βάση την οικονομική διάσταση της φορολογίας.

Στην τελευταία ενότητα παρουσιάζεται η στατιστική αποτύπωση του φορολογικού συστήματος στην Ελλάδα και η σύγκρισή του με τα φορολογικά συστήματα των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Τέλος, παρουσιάζονται αρκετά στοιχεία που επιβεβαιώνουν το μέγεθος της ανισοκατανομής των φορολογικών βαρών αλλά και της εκτεταμένης φοροδιαφυγής που περιορίζει δραστικά τα φορολογικά έσοδα του κράτους. Αποδεικνύεται δηλαδή ότι η φορολογική πολιτική που ασκήθηκε στην χώρα αποτελεί μία από τις κύριες αιτίες της δημοσιονομικής ανισορροπίας και των ελλειμμάτων.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΙΝΕ/ΓΣΕΕ

25 Απριλίου 2012

Το ΙΝΕ/ΓΣΕΕ συμμετείχε σε εκδήλωση (Γ. Κουζής) του Σωματείου Ναυτιλιακών Υπαλλήλων με εισήγηση: *«Το νέο θεσμικό πλαίσιο για τις Συλλογικές Συμβάσεις Εργασίας».*

27 Απριλίου 2012

Το ΙΝΕ/ΓΣΕΕ συμμετείχε σε εκδήλωση (Γ. Κουζής) που διοργάνωσε η Διεύθυνση Οικονομικών Μελετών της Τράπεζας της Ελλάδος, με αντικείμενο εισήγησης: *«Οι εργασιακές σχέσεις πριν και μετά το μνημόνιο».*

9 & 10 Μαΐου 2012

Συμμετοχή του ΙΝΕ/ΓΣΕΕ (Έλενα Κούστα & Πέννυ Γεωργιάδου) στο 1ο Σεμινάριο που πραγματοποιείται στη Ρήγα (Λετονία με στόχο την παρουσίαση των αποτελεσμάτων της καταγραφής για το υπάρχον εθνικό πλαίσιο συλλογικών διαπραγματεύσεων καθώς και τις καλές πρακτικές στην ενότητα των πολιτικών κατάρτισης για την ενίσχυση των δεξιοτήτων του εργατικού δυναμικού. Το Σεμινάριο πραγματοποιείται στο πλαίσιο του εγκεκριμένου ευρωπαϊκού προγράμματος (Budget Heading 04.03.03.01) με τίτλο: *«Οι εργασιακές σχέσεις στον κλάδο του εμπορίου: ανάλυση των οργανωτικών μοντέλων και εργαλείων που διαθέτουν οι κοινωνικοί εταίροι σε ευρωπαϊκό και εθνικό επίπεδο για τη διασφάλιση περισσότερων ευκαιριών στους εργαζόμενους και τις επιχειρήσεις».*

